

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiæ Augustæ Scriptores VI

Ælius Spartianus. Vulc. Gallicanus. Julius Capitolinus. Trebell. Pollio. Ælius
Lampridius. Flavius Vopiscus

Spartianus, Aelius

Lugduni Batavorum, 1671

Julii Capitolini Maximini Dvo, Ad Constantinum Aug.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51232)

JULII CAPITOLINI
 MAXIMINI DVO,
 A D
 CONSTANTINUM AUG.

NE fastidiosum esset clementiæ tuæ, Constantine maxime, singulos quosque principes, vel principum liberos per libros singulos legere, adhibui moderationem qua in unum

CASAUBONUS.

MAXIMINI DVO.] Græci & Latini scriptores non aliter fere istos, quam Maximinos nominant: Aurelio tamen Victori dicitur uterque CAIVS JVLIVS MAXIMINVS. in veteribus verò inscriptionibus, CAIVS JVLIVS VERVS MAXIMINVS. neque dubitamus studio fecisse hominem superbissimum, dissimulandæ origini Barbaricæ, ut illa tot nomina assumeret.

SALMASIUS.

I JULII CAPITOLINI.] Hucusque Spartianus. superiores enim omnes vitas ab uno Spartiano fuisse conscriptas tam liquido mihi liquet, quam nullum alium præter Spartianum, non Capitolinum, non Lampridium, non Volcatium denique, earum auctorem merito posse videri. Hætenus enim Spartiani excerpta, antiquissima & optimæ notæ: quæ quidem excerpta in Alexandrum Severum desinunt, eumque omnium, quæ præcesserunt vitarum auctorem recte faciunt. Hinc igitur incipit Julius Capitolinus. sed posset aliquis quærere, utrum idem Capitolinus etiam scripserit aliorum imperatorum vitas qui post Cæsarem dicta-

Tom. II.

torem extiterunt, an ab his duobus Maximinis exordium duxerit scriptio- nis suæ? breviter exponam, quod sentio. Propositum quidem fuisse sibi omnium qui post Cæsarem dictatores, vel Cæsares vel Augusti vel Principes appellati sunt, vitas literis mandare, scriptum reliquit in fine Veri Spartianus. sed an id propositum executus sit, & quo usque sit persequutus, nemo est qui scire possit. Nos tamen videmur id jure optimo posse affirmare, non quidem non plures reliquisse Spartianum, nam magna pars eorum quæ scripserit, potuit intercidere, sed non plures quam quas hodie habemus ab Hadriano ad Alexandrum usque, Spartiani nomine in manibus studiosorum fuisse, abhinc retro annos mille. ea enim vetustas fuit libelli simul ac bonitas qui excerpta illa Spartiani continebat, quique prima pagina & ipsa fronte libri Cæsares in ordinem digestos præferebat, quorum vitam Spartianus in litteras retulisset, ut illorum excerptorum compilatori facile credam non plures illa ætate Spartiani Cæsares extitisse, quam ex quibus excerpta illa confecerit. Hoc igitur non dubitanter affirmamus, illud vero indubitatus,

A 2

Capi-

4 JULII CAPITOLINI
unum volumen duos Maximinos, patrem filiumque,

con-

Capitolinum ab his duobus Maximinis memoriam vitæ Caesarum cepisse, ubi scilicet desit Spartianus. quod ex ipso proœmio quivis facile potest intelligere: contestatur enim statim initio, se in unum volumen duos Maximinos congestisse, atque hunc se deinceps ordinem servaturum in exponendis imperatorum vitis, ne fastidiosum esset Constantino, cui hos libros dedicabat singulos quosque principes per singulos libros legere. apparet hæc verba hominis esse novum opus adgredientis, & rationem incepti sui reddentis. quod magis certum apparebit ex initio Gordianorum vitæ, ubi hæc verba legimus, quæ huc necessario sunt adducenda: *Fuerat quidem consilium, venerabilis Auguste, ut singulos quosque imperatores exemplo multorum libris singulis ad tuam clementiam destinarem, nam id multos fecisse vel ipse videram vellectione conceperam, sed improbum visum est vel pietatem multitudinem distingere librorum, vel meum laborem plurimis voluminibus occupare.* Ex quibus id maxime discimus, Julium Capitolinum cum propositum prius habuisset singulis libris singulos imperatores exponere, more scriptotum pervagato, postea mutavisse consilium. inde autem maximum argumentum licet ducere, à Maximinis incepisse Capitolinum, quod mentionem nusquam faciat diversæ rationis quam sequutus sit in aliis principum priorum vitis conscribendis, dicit enim: *nam id multos fecisse videram.* poterat dixisse: *sicut ipse in aliis feci.* at contra Spartianus ubique hanc rationem in scribendo tenuit, ut singulis imperatoribus singulos daret libros. ita ut Macrini & Diadumeni vitas non conjunctim, & uno volumine ediderit, sicut moris est Capitolino, sed separatis voluminibus, & filii quidem vitam patris vitæ præposuerit. ut hinc manifestum sit, falso ascribi Capitolino Macrini imperatoris vitam,

nam, ut heic videmus, hunc ubique morem servavit Capitolinus, ut sicubi jungi potuerunt, & in unum volumen congeri duorum imperatorum gesta, nusquam illorum expositionem separatim ediderit. sic duos Maximinos uno volumine comprehendit, tres Gordianos uno etiam libro complexus est: Maximum & Balbinum simul junxit: Valerianos patrem & filium junctim edidit: Gallienos etiam non diversis libris exposuit. nam & Gallienos optimæ membranæ Julio Capitolino non Trebellio Polbioni vindicant. Alium vero Spartianum in omnibus quæ scripsit Julio Capitolino contrarium videmus ire. poterat enim Opilium & Diadumenum patrem & filium, poterat & Severum cum filiis, Marcum Antoninum & Commodum simul contexere & in unum congestos volumen evulgare: quod contra fecit, atque ubique in proposito suo mansit. unus igitur & idem auctor ab Hadriano ad Alexandrum usque, res imperatorum gestas singulis libris singulorum mandavit, isque Spartianus est. à Maximinis vero ad Triginta Tyrannos, Capitolinus pertexuit multos imperatores, *ὄνδο οὐτως* unius libri fasce concludens: quem excepit Trebellio qui triginta Tyrannos uno libello edidit, & vitam Claudii imperatoris majore cum cura & studio in litteras digessit. post quem Flavius Vopiscus reliquos imperatores, quorum ultimus Carinus, qui in hoc volumine continentur, descripsit. Atque hæc nostra est de his auctoribus sententia. si quis contra sentit, nihil eum sentire, rebus ipsis convincam. nam alia multa sunt quæ me verum probent dixisse: ut de stilo nihil dicam qui adeo diversius ac dispar est in sequentibus libris, ab eo quo sunt scripti priores, ut facile diversitatem scriptorum prædat. atque hæc hæctenus.

x Soranus

congererem. ¹ Servavi deinceps ordinem quem pietas tua etiam ² à Tatio Cyrillo clarissimo viro, qui Græca in Latinum vertit, servari voluit: quod quidem non in uno tantum libro, ³ sed etiam ⁴ in plurimis deinceps reservabo: ⁵ exceptis magnis imperatoribus, quorum res gestæ plures atque clariores, longiorem desiderant textum. Maximinus senior sub Alexandro imperatore enituit. Militare autem sub Severo cœpit. ⁶ Hic ⁷ de vico Thraciæ vicino, Barbaro etiam patre & matre genitus, ⁸ quorum ⁹ alter è Gothis, alter ex Alanis,

GRUTERUS.

¹ Servavi deinceps hunc ordinem, &c.] Pronomen hunc adsertum auctori, volente Palatino.

² A Statio Cyrillo.] Sic proxime Palat. nempe ab Tatio Cyrillo.

⁴ In pluribus deinceps.] Est à codice Regio. nam noster plurimis, ut vulgati.

⁷ De vico Thraciæ vicino, barbaro etiam, &c.] Pal. ambo Threicia. primus præterea vicini barbaris.

⁹ Alter è Gothis.] Uterque Palatinus è Gothiâ.

CASAUBONUS.

² A Tatio Cyrillo.] Regius, Statio Cy.

³ Sed etiam in plurimis deinceps reservabo.] Scribe cum regio, in pluribus. Ex illis pluribus duo supersunt: unus quo Gordianos tres singulari libro descripsit; alter quo Maximum ac Balbinum.

⁶ Hic de vico Thraciæ vicino, Barbaro etiam patre & matre genitus.] Lege ex melioribus libris etiam editis, de vico Thraciæ, vicino Barbaris, Barbaro &c. altera lectio falsam sententiam continet. nam vicus ubi natus Maximinus, non Thraciæ fuit vicinus, sed in Thracia. sequitur, in Thracia in vico ubi genitus fuerat possessiones comparavit. Sed erat is vicus in ultima Thracia Barbariæ vicinus. Herodianus: *ὁ Ἰὼ Μαξιμίνου τὸ Ἰσθμὸν ἔκειτο*

δὲ τῶν Θρακίων καὶ μετὰ ἀρβάρων, ὅτι τὸ κώμης.

SALMASIUS.

⁵ Exceptis magnis imperatoribus.] Nihil habemus Capitolini, unde id verum appareat, in magnis imperatoribus scribendis eum aliud moris servavisse, nisi sequimur veteres membranas, quæ non solum triginta Tyrannorum libellum, sed etiam Claudii vitam Julio Capitolino auctori defendunt. de quo alibi ad locum dicemus.

⁶ Hic de vico Thraciæ vicino, barbaro etiam patre.] Optimus Palatinus scriptum heic præfert: hic de vico Threicia vicini barbaris, barbaro etiam patre. omnino scribendum: heic de vico Threicia vicina barbaris, barbaro etiam patre: vel: vicino barbaris. nam vicus ille in quo genitus Maximinus non Thraciæ vicinus fuit, sed plane in Thracia positus. infra Thraciæ vicum vocat: & in Thracia in vico ubi genitus fuerat possessiones comparavit. ad limitem igitur vicus ille Thraciæ fuit, & vicinum barbaris ideo fuisse eum dicit Capitolinus. Threicia autem pro Thracia, sic Threicio apud Aufonium: Threicio princeps bella movens gladio.

ita & Threces quam Thraces magis frequentaverunt auctores Latini. unde & infra scriptum est, Threcesse. sic Threissa Harpalyce Virgilio: & Threissi campi Sallustio.

⁸ Quorum alter è Gothis, alter ex Alanis.

genitus esse perhibetur. ¹ Et patri quidem ² nomen Micea, matri Ababa fuisse dicitur. Sed hæc nomina Maximinus primis temporibus, ipse prodidit, postea verò ubi ad imperium venit, oculi præcepit, ne utroque parente Barbaro genitus imperator esse videretur. ² Et in ⁴ prima quidem pueritia fuit pastor, ³ nonnumquam

lanis.] Pal. & vetus editio: quorum alter è Gothia, alter ex Alanis. nec vero alter in altera mutandum. subintelligitur enim vox *parent*. parentes autem patrem & matrem, qui Latine loquantur, dicunt. sed & nihil subintelligi necesse est. moris habent Latini, cum de duobus sermo est viro & femina, alterum & alterum enunciare per viri genus. Ovidius in epistola Medæ de sorore Medæ quæ opem & auxilium Minyis & Jasoni ut daret, petebat:

Orat opem Minyis: alter petit, alter habebit:

Sonno juveni quod rogat illa, damus, ubi alter petit de femina dictum est, quod loquendi genus qui minime intelligebant, mutarunt, ut hodie legitur: petit altera, & alter habebit. ita autem ut posuimus, scriptum reperi in vetustissimis membranis P. Puteani.

CASaubonus.

8 Quorum alter è Gothis, alter ex Alanis.] Scribendum, altera. de matre enim accipiendum. Jornandes ex Symmacho, in Thracia natus, à patre Gotho nomine Mecca, matre Alana, quæ Ababa dicebatur.

1 Et patri quidem nomen Micea, matri Ababa fuisse dicitur.] Barbara hæc nomina varie scripta invenio. Regius, Micca & Habala. Jornandes in rebus Geticis: Mecca & Ababa. in Regnorum successione, Micca & Abagua. Robertus à Porta, Matha & Abalu.

3 Et in prima quidem pueritia fuit pastor, nonnumquam procer, qui latronibus insidiaretur.] Herodianus libro sexto, ἐλάττω ἀπὸ πρῶν ἐν πωσδὶ ποιμενίων.

sed uberius libro sequenti: ubi scribit pastorem initio fuisse apud suos Thracæ montanos: postea vero corporis robore eò profectum, ut ducatum levem inter populares sustineret. ἐπιδηδὲς, inquit, αὐτὸν Δίῳ μέγαθον καὶ ἰσχυρὸν σώματι καὶ εὐπλεῖ καὶ ἐπιχώριον στρατείαν. claret ex his mens Capitolini hoc loco. procerem enim appellat, qui pastorum, ad pugnandum contra latrones adunatorum, ducem ageret. qui in rep. eminent supra cæteros, proceres dicuntur: οἱ ἔξαρχοι καὶ ἀρχὸς πολιτείας, ut vertitur in Gloss. & apud Sospitrum. ita autem dixit Capitolinus, quia neque ducem neque tribunum poterat: ea enim sunt propria Romana militiæ verba, & cum honorificentia conjuncta. ideo & Herodianus non στρατείαν simpliciter, sed cum adjectione εὐπλεῖ καὶ ἐπιχώριον. Procer in singulari, cur non feremus in Capitolino, cum auctoritate Juvenalis possit usurpationem hanc defendere? illius est in VII.

Agnosco procerem, salve Getulice.

At viri docti porcorum nomen emendatione sua in hunc locum ingerunt. Apage. non placet.

GRVTERVS.

2 Nomen Micea, matri Ababa fuisse dicitur.] Sic & Pall. nisi quod iidem, Hababa.

SALMASIVS.

1 Et patri quidem nomen Micea, matri Ababa fuisse perhibetur.] Pro Micea habet idem Palatinus, Micca. cui scripturæ magis accedit Symmachus, apud quem Mecca legitur. matris etiam nomen aspirant membranæ & scribunt, Hababa.

quam procer, qui latronibus infidiaretur, & suos ab incurfionibus vindicaret. ¹ Prima fipendia, equeftria huic fuere. ² Erat enim magnitudine corporis confpicuus, virtute inter omnes milites clarus, forma virili decorus, ferus moribus, ³ afper, fuperbus, contemptor, fæpe tamen iufius. Innotefcendi fub Severo imperatore prima hæc fuit caufa: Natali Getæ filii minoris, Severus militares dabat ludos, propofitis præmiis argenteis, id efl armillis, torquibus & baltheolis. ⁴ Hic adole-

⁴ Prima quidem pueritia fuit pafior, nonnunquam procer qui latronibus infidiaretur.] Laborant viri docti in adftruenda hoc loco voce procer, & ejus fignificatione eruenda. fed fruflra omnia. mendum enim huic loco inhæfit, ut fidem faciunt membranæ Palatinæ, & editio vetus, quæ confanter legunt: prima quidem pueritia fuit pafior, nonnunquam etiam procer qui latronibus infidiaretur & fuos ab incurfionibus vindicaret. una littera mutata veram habebis lectionem. legendum enim: nonnunquam etiam procerto, qui latronibus infidiaretur. procerto autem heic nihil aliud fignificat quam propugnatorem, qui fuos vindicabat ab incurfionibus latronum, eorumque vim & injuriam propulfabat, procer-tonem vocat: Herodianus, ἐπιχώριον καὶ δὲ πῆλν στρατείω appellat. nec certe valde honorata illa efl militia potuit, in vico tenui & ignobili. nam quod placet eruditiffimo viro procerem heic accipi pafiorum ducem, id neutiquam poteft mihi placere. rationes quivis intelligit. ne quis autem non forma Latina procerem hanc vocem procer-tonem eflle exiftimet, fciat fic Latinos colonem militem voluntarium à volo appellafle: fic Sallufio colonem dictum pro cliente, à verbo colo: fic incubonem ab incubo Laberio formatum, & alia fexcenta. ita procer-tonem à procerto, quod idem efl cum propugno. procer-te autem fcriptum erat in libro Pal. ut copte infra pro copto.

GRVTERVS.

⁵ Nonnunquam procer, qui latronibus infidiaretur.] Palatinus uterque, nonnunquam etiam procer-te qui latronibus, commendatumque in altero, procer, & qui latronibus, &c. quod probo.

CASAVBONVS.

¹ Prima fipendia equeftria huic fuere.] Nempe inter eos equites quos Tacitus gregarios vocat, Hiftoriarum libro III.

² Erat enim magnitudine corporis confpicuus.] Eandem affert rationem Herodianus: Ἀφ' μεγέθους καὶ ἰσχύος σώματος εἰς τὴν ἐπιχώριον στρατείω καὶ ἐπιχώριον.

⁴ Hic adolefcens & femibarbarus.] Herodiani vocem expreffit, μεξοθαράραρ.

SALMASIVS.

³ Afper, fuperbus, contemptor.] Contemptorem heic vocat, quem alio loco moribus afpernabilem dixit.

⁴ Hic adolefcens & femibarbarus, & vix adhuc Latina lingua.] Hominem Latina lingua eleganter appellat qui linguam Latinam caller: fic Græci, ἀνθρώπου αἰμάτωσιν hominem in cædibus & fanguine verfatum: fic τὸ ὑπερόπελον, hominem jocorum, Tertulliano vocatum alibi obfervavimus. nec temperant etiam infimi ordinis Grammatici hujus loquutionis ufurpatione: ut ecce modo mihi aliud agendo fub manum venit locus ex Gloffario nomico ubi notarius exponitur,

adolescens & semibarbarus, & ¹ vix adhuc Latinæ linguæ, prope Threcica, imperatorem publice petiit ut sibi daret licentiam contendendi cum iis qui jam non mediocri loco militarent. Magnitudinem corporis Severus miratus, primum eum cum lixis composuit, sed fortissimis quibusque, ² ne disciplinam militarem corrumperet. Tunc Maximinus XVI. lixas ³ uno sudore devicit, XVI. acceptis premiis minusculis, non milita-
³ribus, jussusque militare. Tertia forte die quum processisset Severus ad campum, in turba exultantem more barbarico Maximinum vidit, ⁴ jussitque statim tribuno

nitur, ἀδρωπὸν ἔραμεύτων, hoc est ἔραμεύτης. Νοτίου ὁ ἔραμεύτων. νότα γὰρ τοῦ ἔραμεύ-
 τος. sed nos alibi plura ejusdem exempli collegimus & congesimus. distinguendum autem hoc loco: hic adolescens & semibarbarus, & vix adhuc Latinæ linguæ, prope Threcica imperatorem publice petiit, ut sibi daret licentiam contendendi, &c. subaudiendum linguæ. vix adhuc linguæ Latinæ, prope Threcica lingua imperatorem petiit. nec sequor eruditissimum virum lectionem hujus loci sollicitantem. et si vetus quoque editio heic præferat, & vix adhuc Latina lingua.

CASAUBONUS.

¹ Vix adhuc Latinæ linguæ.] Proba locutio est, homo Latinæ linguæ, hoc est, callens Latinam linguam. sic homo virtiorum omnium, & passim. sed liber Puteani habet, Latina lingua. Quare ita lego, vix adhuc Latina lingua promittus, prope Threcica imperatorem petiit. qui non poterat expedite loqui Latine; quo poterat modo imperatorem esse allocutus: hoc est, semibarbara voce, & prope Threcica. Jornandes ex Symmacho, qui eadem dixerat Capitolino: Princeps Severus militares dederat ludos: quod cernens Maximinus, qui erat semibarbarus adolescens, postis præmiis barbara lingua petiit ab imperatore,

ut sibi luctandi cum militibus licentiam daret.

² Ne disciplinam militarem corrumperat.] Hoc est, ne videretur militem quasi athletam cum Maximino commisisse; quod per disciplinam militarem non licebat. hoc alibi, si voluerit Deus, pluribus exposituri sumus. Symmachus, sive Jornandes, malè accepit hunc locum: nam ita expressit: jussit eum cum lixis corporeo nexu contendere, ne quid à rudi homine militaribus viris veniret injuria. plane aliud auctor voluit.

³ Uno sudore.] Locutio è media palastra elegans, & περὶ κί. at Symmachus, quot verbis idem dicit? Tunc, ait, Maximinus sedecim lixas tanta felicitate prostravit, ut vincendo singulas nullam sibi requiem intercapedine temporum daret. quanto illud elegantius? uno sudore: id est, priusquam defatigaretur. πρὶν ἀπειπεῖν. vide mox.

SALMASIUS.

⁴ Jussitque statim tribuno eum coerceret, ac Romana disciplina imbueret.] Palatinus & editio vetus: ut eum coerceret, ac Romanam disciplinam imbueret. meo periculo legas licet: ut eum coerceret, & ad Romanam disciplinam imbueret. sic enim Symmachus apud Jornandem: ut eum coercitum ad Romanam disciplinam imbueret.

1 Ut enim

buno ¹ ut eum coërceret, ac Romana disciplina imbueret. Tunc ille ubi se intellexit imperatorem loquutum, suspicatus Barbarus & notum se esse principi & inter multos conspicuum, ² ad pedes imperatoris equitantis accessit. Tum volens Severus explorare quantus in currendo esset, ³ equum admisit multis circuitio-

CASAUBONUS.

¹ *Ut eum coërceret, ac Romana disciplina imbueret.*] Regius, coërceret ad Romanam disciplinam & imbueret. accessit Symmachus: ut eum coërcitum, ad Romanam imbueret disciplinam.

² *Ad pedes imperatoris equitantis accessit.*] Symmachus: accessit ad eum, equitantesque praeire pedibus cepit. aliquanto planius.

³ *Equum admisit multis circuitionibus.*] Comparent studiosi cum istis verba Symmachi: non poenitebit operæ: nam idem ille penitus verbis leviter immutatis: ita tamen ut appareat ex eodem fonte. Sic ille: Tunc imperator equo adacto in cursum, calcaribus incitatum, multos orbis huc atque illuc usque ad suam fatigationem variis inflexibus interpedavit. recte explicat, quid sit admittere equum.

GRUTERUS.

¹ *Ut eum coërceret, & Romana disciplina imbueret.*] Nihil mutaverim; quamvis & Pall. nostri abeant à vulgato habeantque, ac Romanam disciplinam imbueret.

SALMASIUS.

³ *Equum admisit multis circuitionibus.*] Emendandus Symmachus, cuius verba referuntur apud Jordanem, quæ idem plane dicunt quod heic Capitolinus, sed vitio non carent: tunc imperator equo adacto in cursum calcaribus incitatum multos orbis, huc atque illuc usque ad suam defatigationem variis inflexibus interpedavit. nam quid est equum interpedare? dum quærent alii quid sit, ego legere non dubitabo: equum multis inflexibus intrapedavit. tri-

pedare est saltare vel tripudiare. nam utriusque verbi eadem origo. tripudium, τριπόδιον. unde tripedare est saltare. Græci τριποδίζω dicunt. trepidare autem & tripudiare est ter pede terram ferire: quod faciebant saltantes ad illa carmina proprie quæ tot pedis percussionibus gaudent. Horatius:

*Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.*

id est gaudet saltare. Calpurnius:
*Seu cantare juvat, seu ter pede lata
ferire*

Carmina.

id est, seu cantare juvat, seu saltare. nam qui saltabant ejusmodi carmina trinibus pedum percussionibus incendia, ter pede terram feriebant. id dicebatur de jambico carmine trimetro acatalecto, sed & non minus de trochaico quod erat saltationibus & ballistis accommodum. tripedare igitur proprie est ter pede terram percutere, & saltare. Glossæ: τριποδίζω, tripedo. τριπόδιον, tripudium. Vegetius lib. ii. cap. xxiv. saltus quoque & ictus facere pariter assuescant, insurgere tripedantes in clypeum, rursusque subsidere, nunc gestiendo procolore cum saltu, nunc cedentes in terga resilire. vulgo tripudiantes ibi legitur. sed cum veteres omnes libri eo loco agnoscant, tripedantes, facile fuit nobis videre legendum, tripedantes. idem mendum in epistola quadam Ivonis, ubi tripedantes habetur in libris pro tripudiantes, quod ille posuit pro tripudiantes, hinc vox vetus Gallica triper, quæ saltare significat. à trepido, trepidino: ut intrico, intricino: ago, agino: sic tripedinare, est quod vulgo dicimus

trepidant. tripedare vero dicebantur equi cum ad illud genus cursus incitantur, qui medius est inter citatissimum cursum, & communem simplicemque incessum. Græci equifones τριπόδον vocant. Leo in tacticis: μη τὸ σκευασίαν ἐπελαύνειν, ἀλλὰ τῶν τριπόδων μόνον, ἢ γὰρ κινήματα συμμέτρων τῶν λεγόμενων καὶ λπαι, καὶ μη βιαίως τρέχειν. ubi opponit βιαίως τρέχειν, & τριποδίσειν. tripedare autem dicebantur equi in hoc genere cursus, quod altius pedes tollendo, & volubiliter glomerando gressus, quodammodo saltare viderentur vel subsultim ambulare. καλπαίσειν etiam hoc vocabant, & καλπην, istum cursuræ modum. Pelagonius: καὶ ἀναστάτων ἐπισηθῶν ποιήσεις, δρόμον δὲ καὶ καλπῆς γύμναζε, ἢ τοὶ τῶν λεγόμενων τριπόδων καλπαίσειν Græci ita interpretantur: καλπαίσειν, ἐστὶ τὸ σκιρτῆν. ἢ τὸ ἀπὸ τῶν ἰσθῶν, ἀλλὰ τὸ ἀνεταῖς ἔδρα ἐπισηθῶν, καὶ πηδηκῶν καὶ οἷον ὀρηκτικῶν καὶ τῶν καλπαίσειν. καλπαίσειν & τριποδίσειν de equis idem est; utrumque autem saltare & tripedare significat. veteres tamen videntur tripedare pro tripedare corrupte enunciasse. Servius ad illud Æneidis:

Dum tripedant ala, saltusque indagine cingunt.

trepidant vero hoc loco sensim accipiunt, non ut alibi festinant, ut, Hic me dum trepidi: quia saltus non cursu, sed sensim cinguntur. Quidam tripedant ab equis, qui hodieque tripedare dicuntur, appellari putant. Cato: federe non potest in equo tripedante. minime sane dubium est, quin equum tripedantem, dixerit Cato τριποδίσειν καὶ καλπαίσειν. sed nec illud dubitandum, tripedare pro tripedare veteribus dictum fuisse, & eam esse illius vocabuli originem. tripedare meton est παιδαῶν φόβος, ὀρχεῖα φόβος. sic καρδίων φόβος ὀρχεῖα λέγει dicit Æschylus. hinc tripedare pro festinare. sed & tripedare apud Persium de his qui latitia elati gestiunt, & subsiliunt:

Tum videas neque more probos, neque voce sirena

Ingentes trepidare Titos.

Trepidium pro tripudio quoque dixerunt. hinc tripidarii equi Vegetio, qui tripidant vel tripedant. οἱ τριποδίζοντες vel τριποδιστοί. qua ratione tripedantes non male scriptum esset apud Vegetium pro tripudiantes. tripidare igitur pro tripedare. sic trepallum dicebant pro tripallo vel triphallo. Glossæ: Trepallus, πείραπ. sic trepondo pro tripundo, teste Quintiliano proferebant. sic trepodia in verustissimis Glossis manuscriptis: trepodia, tripodia id est scabellum quod tres pedes habet, vel mensa in sacris Apollinis, vel nummus consecratus. Servio porro credendum qui sua ætate tripedare de equis dictum observat, eo quem supra retulimus loco. at tripedare est quod Græcis τριποδίσειν vel καλπαίσειν. tripedare igitur & tripedare pro eodem dixerunt. fallitur enim si quis tripedantem equum acceperit pro eo, quem Græci πύργιον vocant, nos vulgo umbragiosum appellamus: qui ejusmodi sunt, ad cuiuscumque hominis, aut animalis aut rei occursum subito exterrantur, & suam ipsi umbram timent. tripedare autem est πύργος. Glossæ: trepido, ἀγωνία, δελία, πύργος, πύργος. καλπῆς autem & καλπῆς ejusmodi equos tripedantes vel tripidarios, & genus ipsum cursus, uno eodemque nomine appellant Græci. Pelagonius καλπῆν & τριπόδον idem facit, & τὸ δὲ καλπῆς δρόμον, τὸ τριπόδον interpretatur. sed & equi ipsi ad hoc genus cursus instituti, & edocsi ita vocabantur. Hesychius: καλπῆς, ἴωπ. βαδισῆς καὶ εἰδ. δρόμος. illud εἰδ. δρόμος, est quod τριπόδον Leo & Pelagonius vocant. καλπῆς quoque δρόμος Olympiacis ludis aliquando admittus. καλπῆν ita interpretatur Pausanias in Eliacis: καὶ δὲ ἢ μὲν ἴωπ. ἴωπ. καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀποπονηδόντες ἐπὶ τῶν ἐργάτων δρόμος σωφίτηρον οἱ ἀναβάται πρὸς ἴωπ. εἰλήμφορα

εὐλαβῆροι ἢ χαλινῶν. κέλιπη igitur dicebatur equa ad ejuscemodi cursum instituta, qui nec nimis lentus, nec concitatissimus esset. κέλιπιν vel τροπιδόν hodie dicimus le trot. hinc intripidare equum Symmacho est quod vulgò dicimus, mettre son cheval au trot. tolutare, ilotare, & inde nostrum trotter. nam tolutum incedere equus etiam dicebatur qui trepidabat. hinc tolutarii, & tolutares equi qui & trepidarii. τολο verus verbum pro tollo, nam veteres non geminabant consonantes. unde compositum abstulo apud Diomedem, & attulo. Navius: dotem ad vos nullam attulat. Plautus: aultas abstulas. à tolo igitur, toluì, tolutum. hinc tolutum, ut volutum. dicti autem tolutum ire ejusmodi equi quod crura altius tollerent in currendo, & subsultim incederent. ut autem à voce κέλιπα quæ cursum Græcis significat, verbum κελπίζειν & κελπίαν quod est currere. sic Latini calpare vel calupare dixerunt δρόπος ἢ κελπίαν. sic enim Τέκμησεν, Tecumessam veteres Latini: & Ἀσκληπιον, Asculapium dicebant. & ita receetiores cycinum pro κυνο: lucinum vel lycinum pro lychno: anthilium pro anthilia. sic calupare pro calpare, τὸ κελπίαν. inde nostrum galopare pro currere de equis. differebat tamen currendi modus ille in equis quem Græci κέλιπιν vocent, & quem nos galopum vocamus. Græcorum enim κέλιπιν cursum est quem trotum vulgò nuncupamus, qui medijs est inter galopum & passum. ut vulgò loquimur. haud dubie tamen inde efficta vox est illa nostra Gallica unde diximus. Ceterum sciendum est Græcos κέλιπιν non tantum de hac specie cursum, quam diximus usurpare, sed præterea sic quoque vocare mollem illam, & ad delicias compositam vesturam, qualem exhibent cum magna sedentium commoditate & voluptate, tolutarii vel asturcones. Hesychius cum κέλιπιν interpretatus est, βαδίζειν

ἵππον ἢ εἰδὼ δρόμους, utrumque designavit. nam Græci βαδίζειν κέλιπιν ἢ εὐχλω de hoc molli delicatoque asturconum gressu dixerunt, ut Latini ambulare, & nos ambulare, Vegetius ambulaturam vocat, quam nos ambulam dicimus. quæ & ipsa vox Latina est, & ex Latinorum consuetudine, facta. sic enim resonam pro resonatione, à resono. sic ornam pro ornatatione vel ornatura. sic curam pro curatione vel curatura à curo: sic sudam pro sudatione vel sudato, de quibus nos alibi. ita ambulam pro ambulatura. Vegetius lib. iv. cap. vi. inter colutorios enim, & eos quos guttonarios vulgus appellat, ambulaturam eorum media est. idem alio loco ambulare de iisdem dixit: non enim circulis, inquit, aut ponderibus prægravant, ut soluti ambulare condiscant. Plautus tolutum badissare. Suidas: κελπίζειν, ἀπὸ τῆς βαδίζειν. sed & βαδίζειν, ut dixi, simpliciter & absolute dicebantur ejusmodi equi. κελπίζειν autem ideo Græci tam de tripedantibus equis quam de tolutariis usurparunt, quod proxime tripedantiorum ille cursum accederet ad hunc tolutariorum gressum. facile quinetiam & de proximo tripedarii tolutum docebantur, & ad levitatem mollitiemque vesturæ qualis est in asturconibus, edomabantur. Vegetius: quod nihilominus inventum consistat à Parthis quibus consuetudo est equorum gressus ad delicias dominorum hac arte molli: non enim circulis, atque ponderibus prægravant, ut soluti ambulare condiscant, sed ipsos equos quos vulgò tripedarii militari verbo guttonarios vocant, ita edomant ad lenitatem, & quadam blandimenta vesture, ut asturconibus similes videantur. tolutum quoque incedere quod proprium est asturconum, trepidantibus equis, sive trepidariis Latini tribuunt. Pomponius apud Nonium: & ubi insitui in calceatum equuleum ibi tolutum tortor. de asturcone hæc non possunt dici, cujus blanda vestura est, & ad delicias usque mollis. de tripedante igitur dictum, qui & ipse tolutum incedit, sed cum tortura & succus.

succussatione sessoris sui. hinc illa apud Catonem: *sedere non potest in equo trepidante.* de molli quodam fortasse ac delicato qui agitationem & succussum ferre non poterat equi trepidantis. & sane nullum genus venturæ quod tam torqueat, ac succutiat quam equi trepidarii. sunt autem *trepidarii*, ut jam docuimus, quos vulgo *trotarios* vel *trotarios*, quasi *tolutarios* appellamus. hujusmodi vero trepidarii Parthi sumere solebant quos condofacerent asturconum modo blande molliterque vehere, gressuque spisso & minuto sedentem erigere, & mollicula grataque succussione commovere, postquam hac arte delicate vehendi edocti erant, mediam quamdam ambulaturam habebant inter asturcones, & trepidantes. atque hi sunt quos Latini *tricenarios*, nos corrupto inde vocabulo *traquenarios* vocamus. & *tricinarii* vel *tricenarii* videntur appellati, quod tricinio spissoque gradu ambularent, vel quod in ambulando gressus intricenarent hoc est intricarent, & crura volubiler implicarent, & explicarent. *intricare* veteres pro *intricare*: & *tricare* pro *tricare*. *tricennum*, & *intricare* apud Nonium scriptum est in vetustis libris. inde *tricenarii* equi dicti quod gressibus intricatis, & minutissime cribratis incedant. nam crebra genuum inflexione, & alternis crurum voluminibus, gradu per minutias fracto incessum suum celeriter impediunt expediuntque: non autem longis & extensis passibus, plenoque gradu spatium carpunt, quod cantherii faciunt. *καλπιζίν* igitur isti dicebantur, ut & asturcones & tolutarii. Suidas: *αἰρώς βαδίζιν* exponit. Hesychius: *καλπιζίν, ὄξυποδῆν, σαικηζίν*. ita legendum apud Hesychium. *ὄξυποδῆν* est minuto citatoque gradu ire. & quasi pedibus argutari. idque proprium est tolutariorum. *acupedes* Latini veteres dixerunt quos Græci *ὄξυποδῆς*, quasi *acutipedes*. inde *acupedium* Festus interpretatur, cui præcipuum erat in currendo

acumen pedum. *acipodem* pro *acupodem* dixerat Lucillius. Glossæ: *acupedium, ὄξυποδία*. sic Pindarus *ἀκμῶ ποδῶν*, id est acumen pedum eleganter dixit. *ὄξυποδῆν* quoque proprie de fullonibus dictum dum saltu illo suo fullonio vestimenta condensant. Glossæ: *addensator, ὄξυποδητής*. ita scribendum. alia Glossæ: *ὄξυποδία, acupedium, addensatio. ὄξυποδία, addensio, densio*. Titinnius, *argutari pedibus de fullone: terra hæc est non aqua, ubi in solitus argutari pedibus. cretam dum compescis, vestimenta que lacas. argutari pedibus ad verbum est ὄξυποδῆν.* argutarii canes vel acutarii in lege Salica sunt *ὄξυποδῆς*, quos & vertragos dicebant, de quibus alibi. quia autem fullones, dem vestimenta cogent, & densarent, saltabant, hinc *densare* hodieque dicimus pro saltare. nam & qui saltant, *ὄξυποδῆσιν. ὄξυποδῆσιν*, & micationem argutationemque pedum in saltantibus, ita eleganter expressit Apollonius: *καρικαρυζαῖς ἦναι ποδῶν*. equi quoque *καλπιζόντες*, & tolutim badiflantes, *ὄξυποδῆσιν*, & crebris densisque gressibus terram feriunt, & crura altius tollendo quasi saltitant. Veniamus ad alterum interpretamentum Hesychii, qui *καλπιζίν, σαικηζίν* quoque exponit. elegantissime sane *σαικηζίν* dicebantur asturcones, & tolutares equi quorum gradus in ambulando perinde minutus & creber, quasi sacco colatus esset, & eliquatus. liquores enim per saccum dum exprimuntur, crebris & minutis guttis eunt. haud absimili, immo prorsus eadem metaphora, de minutissimo ac spississimo gradu dixit Plautus, eum succretum esse cribro pollinario. Vegetius de Persicis equis qui nostris traquenariis similes erant: *Persici & stativa & positio a ceteris equorum generibus non plurimum differunt, sed solius ambulatura quadam gratia discernuntur a ceteris. gradus est minutus & creber, & qui sedentem delectet & erigat, nec arte doceatur, sed nature ve-*

imū iure praestetur. idem alio loco de Parthiis qui colutim docebantur: praeterea minutos gressus imitatur, ut inter aulices ungulas ponat, nam si extendere voluerit, offendit in cumulum. minutim autem equus ambulans commodius vebit, & pulcrus videtur incedere. sic tricinarios eos supra notabamus appellatos à tricino, & spissio, minutatimque fracto & mollito gradu. quod igitur minutissime, & quasi per colum gressus saccarent & eliquarent, vel quod viam minutim carperent, & quodam modo pereolarent, σακκίζειν vel σακκισμὸν dicebantur sic ὑποσακκίζειν τὸ ὄδον dicebant Graeci de his qui gradum movent, & promovent, & eundo subinde aliquid de via subtrahunt, & eam sensim quasi eliquant & consumunt, haud secus ac si colo vel sacco illam transmitterent. Eustathius: ἰστέον ὅτι ἐ μόνον τὸ πολεμικὸν σακκίζειν, ἀλλὰ καὶ ὁ κρηναῖος λεγόμενος σακκίζειν δι' ἐνὸς κρηναίου περὶ φέρειν παρὰ Αἰθιοπίων, καὶ ἀφ' ἧσιν Αἰθιοπὸν Διονύσιος. ὄθεν καὶ σακκίζειν τὸ ὑλίζειν, ὡς Ἡρόδοτος, καὶ ἡμεῖς ὑποσακκισμοῖ. καὶ ὑποσακκίζειν τὸ ὄδον τὸ ἀποσπῆσαι καὶ ὑφαίρειν. τὸ τὸ ἴσως καὶ ἀπὸ τῆς μικροῦ ἐκκενέμενος σακκίς. Hesychius: ὑποσακκίζειν, ὑαθεῖν τὸ σακκίον, καὶ τὸ ἀποσπῆσαι. perperam apud Hesychium hodie legitur, ἀποσπῆσαι, σακκίζειν igitur, & ὑποσακκίζειν, est progredi, & promovere, & minutim ambulare, quod de asturconibus, & asturconum similibus equis proprie dicebatur. unde & colatorii nuncupati. Vegetius: inter colatorios enim, & eos quos guttonarios vulgus appellat, ambulatura eorum media est. ubi colatorii sunt σακκισμοῖ vel σακκισμὸν. apud Senecam in epistolis ubi vulgati libri manus colutarios habent, ibi libri manuscripti ad unum omnes, colutarios, aut colutarios praferunt. si possem colutarios improbare libenter atque probarem colutarios. distinguit autem guttonarios à colatoriis Vegetius. colatorii enim sunt qui colutario, & asturconino gra-

du ambulant: guttonarii vero iidem cum trepidariis vel trepidantibus. duobus locis hanc vocem Vegetio restitimus: nam cottonarios pro guttonarios, perperam scriptum exhibent excusa exemplaria. lib. IV. cap. VI. inter colatorios enim, & eos quos vulgus guttonarios appellat, ambulatura eorum media est. & lib. I. cap. XVI. sed ipsos equos quos vulgo trepidarios, militari verbo guttonarios vocant. eadem autem prope ratione dicti guttonarii, qua colatorii. nam ut colatorii dicti sunt equi minutim ambulantes, à sacco, vel colo quod minutim vacuesceri consuevit: sic guttonarii à gutto, vel guttone, qui propter oris angustiam minutim guttatimque evacuatur. ut enim Graeci σακκίζειν, ἀποσπῆσαι, & σακκισμὸν, vel ὑποσακκισμὸν ἀποσπῆσαι interpretantur, hoc est minutam, & per gradus promotionem progressionemque: sic Latini guttum quoque, & gutturnium, in eadem significatione acceperunt. Optimæ Glossæ: gutturnium, εἶδος σακκίος ὀσρακίης. gutturnium, βαθρὸς, ἀποσπῆσαι, ὡς Βαῖρραν. Festus gutturnium vas esse scribit, ex quo aqua in manus datur, ab eo quod propter oris angustiam guttatim fluit. guttus idem quoque significat, vas nempe angusti oris unde oleum guttatim it. guttum & guttonem dicebant ut fistulum & fistulonem, & alia. gutto igitur & gutturnium promotionem etiam profectionemque qua fit per gradus significat, ut & σακκισμὸς & ὑποσακκισμὸς ab eadem ratione. hinc guttonarii equi, gradatim & minutim ambulantes. nam & ipsi trepidarii gradu etiam minuto incedunt, etsi non tam minutim succreto colatōque quam asturcones. trepidare enim quod trepidariorum est proprium, significat sensim minutimque moveri & festinare, & subsultare. praeterea guttonarios vulgus dum eos appellavit, in eo Graeci vocabulū filum & lineamentum plane expressit & reddidit. Graeci enim κρόλον vocant, cursum, gradumque trepidariorum. κρόλον autem ad verbum est,

cuitionibus, ¹ & quum senex imperator laborasset, ² neque ille à currendo per multa spatia defisset, ait ei, ³ *Quid vis Thracisce? nunquid delectat luctari post cursum?* Tum ille, *Quantum libet*, (inquit) *Imperator*. Post hoc ex equo Severus descendit, & recentissimos quosque ac fortissimos milites ei comparari iussit. Tum ille more solito ⁴ VII. fortissimos uno sudore vicit, solusque omnium à Severo ⁵ post argentea præmia torque aurea donatus est, iussusque inter stipatores corporis semper in aula consistere. Hinc igitur factus

con-

est, guttus, vel gutturnium. Hesi- chius: κῆλπις, εἰδὲ δρόμεν. Pelagonius κῆλπιον, τῆσποδον, expo- nit. ita & Leo. κῆλπις Græcis est σῆμα, vel ὑδρία. Latini guttum, vel gutturnium dicerent. hinc gut- tonarii equi, sunt οἱ κῆλπιζοῦντες, vel κῆλπιτικοί. nec dubium est Græcos ab eo vase κῆλπι, quod liquorem ore angusto minutim guttatimque fun- deret, minutum illum crebrumque in cursu gradum tolutariorum & tri- pedantium equorum exprimere vo- luisse.

¹ *Et quum imperator laborasset.*] Adde ex Pal. & quum imperator senex laboraf- set. quam additionem otiosam non esse, nemo non videt. vetus etiam retinet editio. quare omiserint re- centiores, nescio. senem autem jam tum fuisse Severum pater.

² *Neque ille accurrendo per multa spa- tia defisset.*] Ne dubita emendare: neque ille à currendo per multa spatia de- fisset. præcessit enim, tum volens Seve- rus explorare quantus in currendo esset. sed & latinitas sic legi postulat. nam desinere accurrendo, non vidi qui mihi Latinum esse diceret. sic à militia de- sinere pagina sequenti.

³ *Quid vis Thracisce.*] Palatinus: Thracisce. sed Threcis & Thraces indi- scriminatim auctores dicunt. Thre- ciscum autem τῶν Θρακικῶν, qua forma sæpius utuntur scriptores in nationibus appellandis. sic Syrisus,

pro Syro apud Comicum. sic Humi- sci equi apud Vegetium lib. III. Præ- liis circensibus, vel ad bellum, Humi- sco- rum longe prima docetur utilitas. ita Phry- gisci pro Phrygibus. tertio loco Phrygi- scos non minus velocitate quam continuatio- ne cursus invictos, & Dacisci, pro Dacis in libro Noticiarum. unde Daciscia- ni exercitus, ut infra à nobis emenda- tum est. sic & Francisci, nisi fallor, apud Æthicum in Cosmographia. quem nos auctorem longe auctio- rem & emendatorem quam hæte- nus prodiit, dabimus ex vetustissimis schedis. unde & Franciscæ, genus fe- curis, quas ab usu Francorum Hispani Franciscas appellarunt Isidoro te- ste. sic Spaniscum argentum, pro Hispanico apud Anastasium de vitis Ponti- ficum Romanorum. & Gabatha Saxi- scæ apud eundem. sic Persisci equi Ve- getio.

GRUTERUS.

¹ *Et cum Imperator laborasset.*] Pall. auctiores voce, & cum senex Imperator lab.

CASAUBONUS.

⁴ *Septem fortissimos uno sudore vicit.*] Symmachus, at ille septem valentissimos ad terram elisit: ita ut sicut antea, nihil per intervalla respiraret. sic scribendum. iterum exprimit illa, sine sudore, ut antè.

⁵ *Post argentea præmia.*] Symma- chus, Solus à Cesare & argenteis præmiis & aureo torque donatus est.

1. Locis

conspicuus, inter milites clarus, amari à tribunis, à commilitonibus suspici, impetrare ab imperatore quod vellet, ¹locis etiam militiæ ²à Severo adjutus ³quum esset adolescens, longitudine autem corporis & vastitate, & forma, atque oculorum magnitudine & candore omnes excelleret. ⁴Bibisse autem illum ⁴sæpe

¹ *Locis etiam militiæ à Severo adjutus.*] Donatus præposituris locorum militarium, ut in Alexandro Severo exponebamus.

SALMASIUS.

² *A Severo adjutus quum esset adolescens.*] Palatinus liber hoc loco habet *peradolescens*. quod est valde adolescens, ut *pervirgo* apud Martianum Capellam. sic *pervesperi* apud Cicero-nem in Epistolis.

GRUTERUS.

³ *Cum esset peradolescens.*] Debetur Palatinis. editi enim *adolescens* tantum habebant, quod non satis erat ad exprimendum mentem auctoris.

CASAUONUS.

⁴ *Bibisse autem sæpe in die vini Capitolinam amphoram constat.*] Bibit igitur Maximinus una die octies & quadragies tantum, quantum una cœna Augustus, etiam cum liberalius se invitabat, nam ille senos sextantes, sive binos sextarios non excessit, ut scribit Suetonius. Et constat ex Horatio, Vopisco in Tacito aliisque, eum vini modum in cœnam satisfecisse hominibus, qui non vivebant ut biberent, sed bibebant ut viverent. Budæus libro de Assè quinto sextarium Romanum comparat cum Parisiensi pinta. Scribit Hieronymus in Ezechielem, posse aliquem, etsi ægre, tamen vivere, ut non bibat in die amplius sextariis duobus Italicis, vel solius aquæ. Amphora vero sive quadrantal sextarios cepit XLVIII. In libro XIV. Plinii habes de Novellio Torquato, cui cognomen Tricongio, quod tres congios sive octodécim

sextarios uno impetu hauisset. Apud Athenæum quoque libro IV. & libro X. similes historiæ leguntur, & alibi apud Græcos: etiam apud Vopiscum phagonis cujusdam πολυποσία celebratur, & plura similia exemplorum, cum in istis scriptoribus, tum apud alios. De amphora Capitolina Fannius in carmine de ponderibus & mensuris:

Amphora sit cubus: quam ne violare liceret,

Sacrævere Fovæ Tarpeio in monte Quirites.

Erat enim moris, ut publicæ mensuræ & pondera in Capitolio servarentur: sicut testatur etiam antiquæ mensuræ inscriptio à doctis publicata in hæc verba: IMP. CÆSARE VESPAS. VI. COS. T. CÆS. AVG. P. III. I. MENSURÆ. EXACTÆ. IN. CAPITOLIO. Ad has mensuras, ceu ad lapidem Lydium, exigebantur privatorum mensuræ: quod cum difficile esset, multique ex libidine pondera & mensuras sibi componerent, instituit Valentinianus per regiones urbis universas pondera, ut in XXVII. libro scribit Ammianus. Observo fuisse moris postea, ut acceptas ab imperatore mensuras & pondera servarent vel Papa, vel senatus. extat enim Justiniani pragmatica sanctio, cujus cap. XVIII. jubentur dari vel suscipi species vel pecuniam *in illis mensuris*, inquit, *vel ponderibus, quæ beatissimo Papæ, vel amplissimo senatui nostra pietas in præfati contradidit.* Hæ sunt quæ dicebantur Capitolinæ vel urbanæ mensuræ, aut Italicæ: aliis majores quarum vulgo usus saltem in certis rebus etiam Romæ, ne dum in provinciis.

Sym-

sæpe in die vini capitolinam amphoram constat:
 1 comedisse & XL. libras carnis: ut autem Cordus di-
 cit, etiam LX. Quod fatis constat, 2 oleribus semper ab-
 stinuit, 3 à frigidis prope semper, 4 nisi quum illi potan-
 di necessitas esset. Sudores sæpe suos excipiebat, & in
 calices vel in vasculum mittebat, ita ut duos vel tres
 sextarios sui sudoris ostenderet. Hic diu sub Antoni-
 no Caracallo 5 ordines duxit, centuriatus, & cæteras
 mili-

Symmachus libro x. ep. xxvi. mille
 sexcentas auri libras decemalibus imperii
 sui fastis devotus ordo promisit, urbanis
 ponderibus conferendas: id est trutinæ lar-
 gioris examine. at Hieronymus Itali-
 cis mensuris opponit castrenses: quæ
 ut ex illius verbis apparet, urbanis
 erant dimidio majores. hinc, ait, duos
 xōas Atticos facit: quos nos appellare
 possumus duos sextarios Italico: ita ut hinc
 mensura sit Judaici sextarii, nostrique ca-
 strensis: cujus sexta pars facit tertiam
 partem sextarii Italici. In tertia Sacra-
 rum Aristidis, ἡμῖνα βασιλική,
 videtur esse Capitolina, sive urbana
 hemina. Ait se cum propter valetu-
 dinem vino abstinuisset diu, moni-
 tum à deo suo, ut heminam regiam
 sive imperatoriam vini biberet. he-
 mina Romana sextarii dimidium e-
 rat: quem dicebamus consuetum
 modum fuisse modicorum potorum.
 Aristides quoque ibi ostendit, antea,
 id est, cum valeret, solitum se bibe-
 re alterum tantum, sive sextarium
 Romanum. ipse eam mensuram con-
 fert cum cotyla, cujus erat tum in A-
 sia usus, ubi illa scribebat. De hac
 cotyla aut non multum dispari, Chry-
 sostomi verba accipio, in caput v. e-
 pistolæ ad Ephesios: οἷος κοτύλη ἢ
 ἀρτοῦ εἰς ὄρκον ἡμισέρα ἐμπαλῆσαι
 ἀνθρώπων. in libris medicorum ha-
 rum mensurarum ratio longe diversa.

1 Comedisse & XL. libras carnis.] Si-
 ve ita legas, sive, ut subjicitur, LX.
 mediocris tamen erit hæc voratio,
 præ iis quæ de nobili Phagone re-
 fert Vopiscus in Aureliano.

2 Oleribus semper abstinuit.] Ut quo-
 rum esus firmando corporis robori
 parum conduceret.

3 A frigidis prope semper, nisi cum illi
 potandi necessitas esset.] Infra de ju-
 niore Gordiano: Pomorum & olerum
 avidissimus fuit: frigidorum percupidus:
 nec facile per æstatem nisi frigida edit, &
 quamplurimum bibit. qui sint cibi
 ψυχρῶν, non est hujus loci dicere.

5 Ordines duxit, centuriatus, & cæte-
 ras militares dignitates sæpe tractavit.]
 Clara sententia, quam involvit Sym-
 machus: ordines duxit, ac sæpe famam
 factis extendens, inter plures militia gra-
 dus centuriasque, strenuitatis suæ pretium
 tulit. vides calamitros inultos imi-
 tatione Virgiliana: sed interea mens
 malè concepta. sed legitur in aliis
 Jornandis libris, centuriatumque, idque
 melius.

GRUTERUS.

4 Nisi cum illi potandi necessitas.] Sic
 Pall. ambo, exclusa voce esset, quæ
 adjicitur publicatis.

5 Ordines duxit centuriatus.] Pall.
 duo, centuriatos, quod non nimium
 displicet.

SALMASIUS.

5 Ordines duxit, centuriatus & cæte-
 ras dignitates sæpe tractavit.] Verba
 Symmachi quibus eandem rem me-
 morat, nondum mihi videntur ex
 toto menda vacare. sicigitur emen-
 danda: ordines duxit, ac sæpe famam factis
 extendens, inter plures militia gradus centu-
 riatum quoque strenuitatis suæ pretium tulit.
 ordines ducere, & centurionem esse,

tan-

militares dignitates sæpe tractavit. Sub Macrino
' (quod eum qui imperatoris sui filium occiderat, vehe-
menter

tanquam diversa heic ponuntur à Capitolino & Symmacho, atque ita quidem ut major videatur fuisse centurionis dignitas quam ejus qui ordines duceret. in veteri quoque inscriptione centurio alius est ab ordinum ductore :

SERGIUS. TERENTIUS.
SERG. F. AMILIANVS
CENTVR. EMER. VIX. A. LXX.
ORDIN. DVX. SVE
L. POSTVMIO. MODES
TINA. MARITO
MERENTISSIMO.

Qui ordines ducebant, ordinarii dicebantur. ordinarii à centurionibus distincti in vita Clodii Albini : Nam sæpe ordinarios & centuriones ubi cause qualitas non postulabat in cruce sustulit. vulgo legitur : ordinarios centuriones. perperam. ordinarios autem, sive ordinum ductores multum centurionibus dignitate inferiores fuisse, licet ex hoc loco Capitolini cognoscere. idque clarius constat ex verbis Symmachi. ordinarios igitur tunc videntur vocasse manipulorum ductores. manipulus autem illo tempore, decem tantum militum fuit. quibus qui præerat, manipularius, & ordinarius, vel ordinum ductor dicebatur. Glossæ veteres : $\pi\epsilon\lambda\iota\alpha\rho\chi\omicron$, ordinarius, manipularius. aliæ Glossæ : manipularius, $\delta\epsilon\chi\eta\gamma\epsilon\varsigma\ \lambda\omicron\chi\epsilon$. de manipulo decem militibus tum temporis constante supra diximus. in vita Pescennii decem commanipulones manipulum constituunt. Ammianus : *evocatis cohortibus & centuriis, & manipulis. qui manipulis igitur præerant, ordinarii, vel ordinum ductores : qui centuriis, centuriones : qui cohortibus, tribuni. Festi breviator : sunt quidam etiam qui manipulem eum qui infimi ordinis sit appellatum credant ordinarium. nescio an manipulem eo loco Festus accipiat, non pro gregali milite sed pro manipuli ductore, ut*

Tom. II.

supra quosdam accepisse ostendimus. sic enim manipularius infimi ordinis, ut centurio primi ordinis apud Tacitum : *Justus Catonius primi ordinis centurio.* apud Velleium : *non incrementis centurionibus, qui etiam primi ordinis cecidere.* aliis auctoribus centuriones primorum ordinum. si manipulem in ea significatione accipiemus apud Festum, tunc ordinarii secundum quosdam proprie dicti fuerint infimi ordinis centuriones, ordinarii etiam dicebantur evocati, atque hi minime centuriones erant, sed centurionum insigne vitem gerebant. Glossæ : *evocatus, $\pi\epsilon\lambda\iota\alpha\rho\chi\omicron$.* Vegetio ordinarii, sunt etiam primorum ordinum ductores. nec dubium ab eo ita vocari qui veteribus primorum ordinum centuriones. at ejus ætate non centuriones dicebantur, sed centenarii, qui centum homines ducebant. sic illo tempore majores & digniores fuerint ordinarii centurionibus. nam ordinarii illi, quo sensu eos accipit Vegetius, hoc est primorum ordinum ductores, partim quatuor centurias, partim duas regebant. erant & qui centum quinquaginta homines ducerent, de quibus alio loco dicemus. Polybius centuriones $\pi\epsilon\lambda\iota\alpha\rho\chi\epsilon\varsigma$ passim appellat, id est ordinum ductores. nullo modo tamen dubitandum quin ordinum ductores ætate Severi & Maximini fuerint diversi à centurionibus, iisque longe inferiores dignitate. quod evidentissime patet ex hoc loco.

CASaubonus.

[Quod eum qui imperatoris sui filium occiderat, vehementer odisset.] Symmachus : *nunquam se oculis obtulit Macrini, indignum ducens ejus imperium, quod perpetratum facinus erat quæsitum ab Helio-gabalo.* hæc ita sunt edita etiam à doctissimis viris nuper : quæ tamen deformiter sunt corrupta. Scribendum, *quod per patratum facinus erat quæsitum.*

B

Ad

menter odisset) à militia desit, & in Thracia in vico
ubi genitus fuerat, possessiones comparavit, ac semper
cum Gotthis commercia exercuit. Amatus est autem
unice à Getis quasi eorum civis. ¹ Alani quicumque ad
ripam venerunt, amicum eum donis vicissim recur-
rentibus approbabant. Sed occiso Macrino cum filio
suo, ubi Heliogabalum quasi Antonini filium ² impe-
ratorem comperit, jam maturæ ætatis ad eum venit,
petiitque ut quod avus ejus Severus judicii circa se ha-
buerat, & ipse haberet. Sed apud impurum hominem
valere nihil potuit. Nam dicitur cum eo jocus esse
Heliogabalus turpissime, dicens, *Maximine*, xvi. &
xx. & xxx. *militēs diceris aliquando lassasse, potes tricies
cum muliere perficere.* Tum ille ubi videt ³ infamem
principem sic exorsum, à militia discessit, & tamen re-
tentus est per amicos Heliogabali, ne hoc quoque il-
lius famæ accederet quod virum temporis sui fortissi-
mum, & quem alii *Herculem*, ⁴ alii *Achillem*, alii *Aja-*
⁵ *cem* vocabant, à suo exercitu dimoveret. Fuit igitur
Maximinus sub homine impurissimo ⁶ tantum honore
præditus tribunatus, sed nunquam ad manum ejus ac-
cessit, nunquam illum salutavit per totum triennium
huc

Ad Heliogabalum dehinc quasi ad Anto-
nini filium revertens, tr. etiam in non-
nullis editis rectè legitur per patrum
f. cætera emendavimus ex historia &
Capitolino: unde mutuatus videtur
Symmachus.

¹ Alani quicumque ad ripam vene-
runt.] Scrib. venerant.

² Imperatorem comperit.] Scripti,
imperare.

³ Alii Achillem, alii Ajacem.] Sup-
ple ex scripta lectione, alii Ac. alii
Hectorem, alii Aj.

SALMASIUS.

³ Potes tricies cum muliere perficere.]
Sic ἐνεργεῖν Græci, Alciphron: οἶός
τε ἴω τέλει ψαλτῆρα ἐν ὀφθαλμοῖς

πάντων ὀρώτων ἐνεργεῖν. In fabula
Tiresia, τὸτον Ζῶς ἐν Ἡρα Διο. Φε-
ρῆμοι κριτῶν, οἷα πεπειρωμένον
ἐκστραφῆς φύσεως, εἰ ἄρα μῦλλον τὸ
ἀρρῆν ἢ τὸ ἥλυ ἐνεργεῖντα γένηται.

⁴ Infamem principem sic exorsum.]
Palatinus & prima editio: infamem
Principem sic exorsum. quod & editio-
nes quædam recentes retinuerunt.

GRUTERVS.

⁵ Alii Achillem, alii Ajacem.] Sic
& Pall. sine illo adhuc quorundam
mss. alii Hectorem.

⁶ Tantum honore tribunatus.] Sic
uterque Pal. ejecta voce præditus, quæ
præterea adest vulgo editis.

¹ Discurs-

huc atque illuc ¹discurrens. modo agris, modo otio, modo fictis languoribus occupatus est. Occiso Helio- gabalo, ubi Maximinus comperit Alexandrum prin- cipem nominatum, Romam contendit, quem Alexan- der miro cum gaudio, mira cum gratulatione suscepit, ut in senatu verba faceret talia: *Maximinus P. C. tri- bunus cui ego latum clavum addidi, ad me confugit, qui sub impura illa bellua militare non potuit. qui apud di- vum parentem meum Severum tantus fuit quantum il- lum fama comperitis.* Statim denique illum tribunum ²legionis quartæ quam ex tyronibus ipse composue- rat, dedit, & eum in hæc verba provexit: *Veteres mi- lites tibi, Maximine mi charissime atque amantissime, idcirco non credidi, quod veritus sum³ ne vitia eorum sub aliis inolescentia emendare non posses.* ⁴*Habes tyrones ad tuos mores, ad tuam virtutem, ad tuum laborem: eos fac militiam addiscere, ut mihi multos Maximinos Reip. op- tabiles solus efficias.* Accepta igitur legione, statim ⁶eam exercere cœpit. Quinta quaque die jubebat ⁵milites decurrere, simulacra bellorum agere: gla- dios,

¹ Discurrens, modo agris, modo otio, modo fictis languoribus occupatus est.] Ab- jecta vocula est, resularet lectio me- lior; tali utique distinctione: salutavit; per totum triennium huc atque illuc discurrens, modo agris, modo otio, modo fictis languoribus occupatus.

⁵ Milites decurrere, simulacra bellorum agere.] Palat. decurrere, in se simulacra bell. non improbem.

CASAUBONUS.

² Legionis quartæ quam ex tyronibus ipsi composuerat.] Videtur hæc legio prioribus quas describit Dio, ab A- lexandro adjecta. nam aliud est com- ponere legionem, aliud numeros sup- plere. obscurius Herodianus: τὸ δὲ Μαξιμίνον τῶν ὁ Ἀλέξανδρον ἐπέ- σθησε πᾶσιν τῇ ἑσπέρῃ νεολαίᾳ.

³ Ne vitia eorum sub aliis inolescentia.] Participio præsentis, dat significatio-

nem præteriti temporis: quo Latina lingua caret.

SALMASIUS.

⁴ Habes tyrones ad tuos mores, ad tuam virtutem, ad tuum laborem.] Vitiiosissi- mus hic locus ab interpunctione, quem sic sanabis licet: veteres milites tibi Maximine mi carissime atque aman- tissime idcirco non credidi, quod veritus sum, ne vitia eorum sub aliis inolescentia emendare non posses. Habes tyrones. ad tuos mores, ad tuam virtutem, ad tuum la- borem eos fac militiam addiscere, ut mihi multos Maximinos Reip. optabiles solus efficias.

⁵ Milites decurrere, simulacra bellorum agere.] Simulacra bellorum agebant milites in illa prolusione, quam ar- maturam dixerunt recentiores, & armaturæ exercitium, quod milites armati sub signis decurrerent, & veræ pugnae simulacra ederent. de arma-

diOS, lanceas, loricas, galeas, scuta, tunicas, & omnia arma illorum ¹ quotidie circumspicere: ² calceamenta quinetiam ipse prospiciebat, ³ prorsus ut se parem militibus præberet. Sed quum eum quidam tribuni reprehenderent, dicentes, *Quid tantum laboras, quum ejus loci jam sis, ut ducatum possis accipere?* dixisse fertur, *Ego verò quo major fuero, tanto plus laborabo.* ⁴ Exercebat cum militibus ⁵ ipse luctam, quinos, ⁶ senos, & septenos ⁷ jam grandævus ad terram prosterrens. Denique invidentibus cunctis, quum quidam tribunus superbior, magni corporis, virtutis notæ, atque

turæ exercitio multa in superioribus ex Vegetio diximus, quæ heic non sunt reperenda.

CASAUBONUS.

¹ *Quotidie circumspicere.*] Circumspiciebat: non enim pender à verbo jubebat. Similia his in Avidio Cassio, & alibi.

³ *Prorsus ut se parem militibus præberet.*] Exemplo, quod efficacissimum docendi genus est, ad omnia præibat, quæ militibus imperaret. Lege hic Herodianum.

⁷ *Jam grandævus.*] Scripti, idem quindenos.

SALMASIUS.

² *Calceamenta quinetiam ipsa prospiciebat.*] Melius: calciamenta quinetiam ipse prospiciebat, ut habent Pal. & prima editio. *Prospicere calceamenta* dixit, ut Spartianus in Alexandro, *vestem prospicere: omnem vestem quam donavit ipse prospexit.* ita enim ex veteri libro legendum docuimus, pro *perspexit.* ita Cicero pro Sylla, *ferramenta prospicere: sed tamen munere servili obtulit se ad ferramenta prospicienda, præfuit viro nunquam.*

³ *Prorsus ut se parem militibus.*] Vetus editio: *prorsus ut autem patrem se militibus præberet.* nec tantillum dubito, quin reponendum sit *patrem pro*

parem. hoc sine vero est *parem se militibus præbere*, arma circumspicere illorum, calciamenta etiam prospicere, videre ut bene vestiti, beneque calciati essent milites? hoc erat plane, patrem se militibus præbere. itaque heic legendum ex optimo Palatino: *calceamenta quinetiam ipse prospiciebat: prorsus autem patrem se militibus præbebat.* hæc enim tam anxia de militibus Maximini cura, patris cum loco apud milites haberi viderique faciebat.

⁴ *Exercebat cum militibus ipse luctam.*] *Exercebat cum militibus ipse luctamina.* Pal. & vetus editio.

GRUTERUS.

³ *Prorsus ut se parem militibus præberet.*] Nihil plane præcessit, quo paritas isthæ exprimeretur. cura tantum ejus & diligentia narrata fuit. & vero cum restet in Palatino; *prorsus ut autem patrem militibus præbuit* videat lector, an illud *parem* non possit augeri littera. porro Excerpta Palatina heic jam finiunt, itaque non est, quod eorum quis testimonium deinceps requirat.

⁵ *Ipsè luctam.*] Pal. *luctamina.*

⁶ *Senos & septenos grandævus.*] Non agnoscit Pal. noster aliorum, idem quindenos jam grandævus, &c. quod vix vel ideo feram, quia numerus non adscendat gradatim.

atque ideo ferocior ei dixisset, ¹ *Non magnam rem facis si tribunus tuos milites vincis.* Ille ait, *Vixne congregiamur?* Quumque adversarius annuisset, venientem contra se palma in pectus percussum supinum rejecit, & continuo dixit, *Date alium, sed tribunum.* Erat præterea (ut refert Cordus) magnitudine tanta, ² ut octo pedes

CASAUBONUS.

¹ *Non magnam rem facis si tribunus tuos milites vincis.* Ad gratiam tribuno suo cedentes, & ἰθὺς λοχαγεῖς.

² *Ut octo pedes digito videretur egressus.* De hac statura diximus ad Suetonii librum tertium capite LXVIII. Symmachus: erat, ut fertur, statura ejus procerâ, ultra octo pedes. Observa locutionem, videretur egressus. id est egredieretur. sic passim in his scriptoribus. Lampridius in Alagabalo: si quando ea erant designanda, quæ sub eo facta videbantur. pro facta essent. ibidem: serica vestis tunc in raritate videbatur & honore. pro erat. in Alexandro: Gallia semper etiam minusculis imperatoribus subiecta fuisse videbatur, id est, fuerat. Spartianus in Geta: eius qui à fratre videretur occisus. pro esset occisus. sic in extremo Caracallo, ut à patre videretur occisus: obscuro sensu, nisi exponas, ut à patre occideretur. sic Capitolinus in Macrino, epigramma videtur extare: cum deinde subiciat ipsum epigramma. & Vopiscus in Probo, Lugdunensis ab Aureliano graviter contusi videbantur. ita loqui & M. Tullium facile observabunt studiosi elegantiarum Latini sermonis. Caterum de statura Maximini plura inferius notamus.

GRUTERUS.

² *Ut octo pedes digito videretur egressus.* Sic Pal. aliter tamen de proceritate ejus loquitur in vita filii cap. I.

SALMASIUS.

² *Ut octo pedes digito videretur egressus.* Vir magnus hoc loco corrigit: ut octo pedes digitis sex videretur egressus. quod in Maximino juniore ubi de statura

hujus Maximini loquitur, pedum octo & prope semis fuisse dicit. non igitur octo pedes & totum semissem habuit, sed prope semissem. itaque valde mihi fit verisimile cum doctissimo Casaubono scriptum prius fuisse: ut octo pedes digitis vi. videretur egressus. numerus autem ille vi. facile potuit absorberi similitudine prioris syllabæ sequentis vocabuli videretur, quod ab iisdem litteris incipit. pedem vero heic intelligit Italicum Capitolinus, non regium aut Alexandrinum, de quo intelligebat Julianus Ascalonites apud Harmenopulum nostrum cum scriberet: ὁ πῆς ἐστὶ παλαιστῆς δ'. ὁ δὲ παλαιστῆς δακτύλος δ'. at pes Italicus tredecim digitos habebat & trientem. Hero in Itagoge manuscripta quam penes me habeo: ὁ πῆς, inquit, ὁ βῆ βασιλικῆς καὶ φιλεταιρεῆς λεγόμενης ἐστὶ παλαιστῆς δ'. δακτύλος ἰσ'. ὁ δὲ ἰταλικῆς πῆς ἐστὶ δακτύλος ἰγ'. γ'. obiter dicam, pedem quem Hero φιλεταιρεῖον & βασιλικόν appellat, Hygino Agrimenfori Ptolemaicum appellati: & quem ille Græcus Italicum pedem vocat, monetalem eidem Hygino vocari. convenit igitur ad mensuram pedis Italici, vel monetalis quod de statura Maximini duobus locis rettulit Capitolinus. cum enim in Juniore Maximino dixerit staturam ejus fuisse pedum octo & prope semis, heic scribit octo pedes cum digitis sex excessisse. cui mensuræ si dimidium pedis & trientis semissem addas, octo pedes & semissem habebis integrum. necui vero mira videatur hæc proceritas staturæ usque ad octo pedes & semis-

pedes digito videretur egressus: ¹ pollice ita vasto
² ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo. ³ Jam illa
 prope

fem, Philostratus hanc staturam esse ait proceri Germani, apud quos qui iusta & commoda staturæ videntur esse, septem pedes non raro excederent. cum proceri & magnæ inter ipsos staturæ vulgo octo pedes longitudinis haberent, longuriones barbari. locus Philostrati habetur in vita Herodis: *δοκεὶ γάρ μοι τὸ ῥῆγμα τῆ ἰσθμῶν, Ποσειδῶν δὲ αἰὶν ἢ ἀνδρῶν, ὃν ἐκάλειν οἱ πολλοὶ Ἡρώδης Ἡρακλέα, νεανίας ὡς ἐν Ἰωνίᾳ παρὰ τὴν Κελτῶν μεγάλων ἴσθμῶν καὶ ἐς ὄψω πῶδας τὸ μέγεθος.* de Burgondionibus septipedibus notum esse potest iis qui Sidonium Apollinarem triverunt. itaque verbum non faciam unum amplius.

CASAUBONUS.

¹ Pollice ita vasto, ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo.] Uxoris Maximini alibi Capitolinus non meminit: quæ tamen digna fuit matrona cujus nomen in literas mitteretur: quod studiosè factum ab Ammiano fuerat in libris qui perierunt, ut ipse testatur libro xiv. *Dextrocherium* armillarum species est. Solebant sæpe veteres non in utroque brachio, sed altero tantum has gestare: interdum laevo, viri quidem, ut de Sabinis notissima historia fidem facit; interdum dextro, ut nomen hoc declarat dextrocherium, quasi *δεξιόχειρον*. & brachium enim *χειρὸς* appellatione Græci aliquando complexi sunt. *Dextrocherii* meminit iterum Capitolinus in Maximino juniore, & Trebellius etiam in Quietō Tyranno. Lucifer Caralitanus De non parcendo in Deum delinquentibus, ad Constantium, *debemus vereri regni tui diadema, inauram etiam & dextrocheria.* B. Ambros. De passione Agnetis: *Discede à me quia jam ab alio amatore presentata sum, qui mihi satis meliora te obtu-*

lit ornamenta, & anulo fidei sue subarravit me, longe te nobilior & genere & dignitate. ornavit me inestimabili dextrocherio: dextram meam & collum meum cinxit lapidibus pretiosis. Vetus quoque Juvenalis interpres, *succina grandia*, quorum poëta meminit satyra ix. interpretatur *gemmata dextrocheria*. Postea vero appellarunt, ut videtur, dextras: nam Isidorus lib. xix. cap. xxxi. inter castellas & armillas recenset dextras, quas ait fuisse communes virorum ac foeminarum: quæ ante manicam portarentur, (manus cum brachio commissuram puto intelligi) & ibi clavo uno jungerentur. *Dextrocherium* autem gestasse imperatores testatur etiam Chrysostomi locus in laudatione Babylæ Martyris. ubi pompam imperialem & *φανέρωσιν* describens ait inter cetera: *ὑπόρρητον αὐτῶν σεμνότερον δὲ τῶν ἱμῶν φανόρρητον, καὶ τῶν ἀλκερῶν, καὶ τῶν λίθων τῶν παντοῦχῶν διασπαρῶν καὶ τῶν δεξιῶν, καὶ τῶν συμπολιῶν τῶν χλανῶν, τῶν δὲ τῶν ἀγαθῶν.* nam per gemmas quas ait fulsisse in dextra Cari imperatoris, (de eo enim loquitur: etsi nominat nunquam;) *dextrocherium* illius intelligit; per chlanidis commissuram, fibulam.

³ Jam illa prope in vulgi ore sunt posita.] Regius & alter Puteani, in elogio s. p. quod nolui prætermittere.

SALMASIUS.

² Ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo.] *Dextrocherium*, vox à Græcis ex Græca & Latina composita, postea Latinis quoque usurpata. *dextrale* autem pro dextrocherio Latini quoque dixerunt, ne neges eos suam quoque vocem habuisse: & corrigendus Isidorus ad hunc modum: *Dextrale est commune virorum & mulierum, quia utriusque sexus dextra sunt.* hodie legitur *dextras esse communes*, quod ferri non potest.

prope¹ in vulgi ore sunt posita, quod hamaxas manibus attraheret, rhedam onustam solus moveret: equo si pugnum dedisset, dentes solveret: si calcem, crura frangeret: ² lapides tophicios friaret, arbores teneriores scinderet. Alii denique eum *Crotoniatem Milonem*, alii *Herculem*, ³ *Anteum* alii vocant. His rebus conspicuum virum Alexander, magnorum meritorum iudex, in suam perniciem ⁴ omni exercitui præfecit, gaudentibus cunctis ubique tribunis, ducibus, & militibus. Denique totum ejus exercitum qui sub Heliogabalo

potest. & falsi sunt doctissimi viri qui ex illo corruptissimo Isidori loco *dextras* pro dextrocheriis nobis obtrudunt. hæc ratio Isidori quare dextralia tam sint virorum quam fœminarum, quia, inquit, uterque sexus dextras habet, ideo & uterque sexus dextralia quæ dextro gestantur habere debet. egregiam vero rationem & Isidoro dignam. quæ sequuntur apud eundem in explicatione ejusdem vocis, non sunt Isidori sed inepti & insulsi cujusdam Monachi; *ampla & ante manicam portantur, & possunt ibi jungi clavo uno.* nam veteres omnes libri illa verba non agnoscunt: plures autem studiosè consului cum quibus contuli diligentissime illos Isidori Originum libros. Dextralia igitur dextrocheria sunt idem Isidorus in Glossis: *Dextralia, brachialia.* Arculphus tamen de locis sacris brachialia & dextrocheria, ut diversa posuit, cujus hæc verba sunt, is enim scriptor nondum est editus: *ornata virgis ferreis, pendentes, brachialia, dextraceria, murena, monilia, anuli, capitulares, cingella, irata, baltei, corona, imperium ex auro, vel gemmis & ornamenta plurima. pendentes autem vocat quos Græci περιεσθηρας, barbarogræci etiam περιεσθηρας. nos vulgo etiam pendentes vocamus.*

GRUTERUS.

¹ *In vulgi ore sunt posita.*] Sic & Pal-

non, in elogio sunt posita: quod tamen haud omnino spreverim.

² *Lapides tophicios friaret.*] Ita & Pal. sed à manu non nimis antiqua, quod scilicet linea tota & amplius excidisset, negligentia librarii.

³ *Anteum alii vocarent.*] Est à Palatino, melius quam, ut vulgati prius, vocant.

SALMASIUS.

² *Lapides tophicios friaret.*] Nihil variant nostri libri. nec *tophaceos*, aut *tophinos* malim cum viro docto. *fricare* autem pro *friare* exhibet editio princeps. *fricare* & *friare* idem. nam posterioris latinitatis auctores *fricare* etiam *ἀντι* & *friare* posuerunt. Glossæ; *fricare, φάσσειν*, & *fricare manu spicas*, est *friare*.

³ *Anteum alii vocant.*] Eadem editio; *vocarent. forte, vocarunt.*

CASAUBONUS.

² *Lapides tophicios friaret.*] Melius scripti, *tophinos. vel scribe, tophaceos.*

³ *Anteum alii vocant.*] Scripti melius, *vocarent.* ut hæc superioribus connectantur.

⁴ *Omni exercitui præfecit.*] Hoc nusquam Herodianus: & puto vix esse verum. sic tamen & Aurelius Victor: nam recte viri docti scribendum apud illum viderunt, *præfidens rei bellica*; non autem *Trebellica*.

balo magna ex parte torpuerat, ad suam militarem disciplinam retraxit. Quod Alexandro, ut diximus, optimo quidem imperatori, sed tamen cujus ætas ab initio contemni potuerit, gravissimum fuit. Nam quum in Gallia esset, & non longe ab urbe quadam castra posuisset, subito immissis militibus, ut quidam dicunt, ab ipso, ut alii, à tribunis barbaris, Alexander ad matrem fugiens interemptus est, Maximino jam imperatore appellato. Et causam quidem Alexandri interimendi alii aliam fuisse dicunt. Quidam enim Mammæam dicunt auctorem fuisse ut filius deserto bello Germanico Orientem peteret, atque ideo milites in seditionem prorupisse. Quidam, quod ille nimis severus esset, & voluisset ita in Gallia legiones exauctorare, ut exauctoraverat in Oriente. Sed occiso Alexandro, Maximinus primum è corpore militari, & nondum senator, sine decreto senatus, Augustus ab exercitu appellatus est, filio sibi in participatum dato: de quo pauca quæ nobis sunt cognita mox dicemus. Maximinus autem ea fuit semper astutia, ut milites non solum virtute regeret, sed etiam præmiis & lucris sui amantissimos redderet. Nunquam annonam cujuspiam tulit. Nunquam fuit qui in exercitu faber, aut alterius rei

(ut

1 Maximinus primum è corpore militari, & nondum senator sine decreto senatus, Aug.] Accedet lux aliqua sententiæ, si scribas primus. nam ea mens. etsi equidem non video quid hic sit adeo singulare, & quod ante in Opilio Marcrino non esset factum. Aurel. Victor: Cæsus Julius Maximinus præsedens rei bellicæ, primus è militaribus litterarum seruo rudis, potentiam cepit, suffragiis legionum. quod tamen etiam patres, dum periculofum existimant inermes armato resistere, approbaverunt.

3 Sed etiam præmiis & lucris sui amantissimos redderet.] Herodianus, ἐπιτελεῖ δὲ διὰ τὴν αὐτῶν τῶν πωλεσιῶν τῶν ἀγῶν ἀξιοτέρων.

4 Nunquam ann.] Scripti, nunquam ille annonam.

5 Nunquam fuit qui in exercitu faber.] Quasi fabrilis opera & omne artificium militem Ro. dedeceret: quod veterum disciplina aliter fuerat constitutum. Sed studio rerum novarum hoc innovatum Maximino.

GRUTERUS.

2 Ut milites non solum virtute regeret.] Pal. omisit dictionem solum. & abesse poterat. utpote quæ satis subintelligeretur.

4 Nunquam ille annonam.] Ita & Pal. nam edd. veteribus aberat pronomem.

5 Nunquam fuit qui in exercitu faber, &c.]

(ut plerique sunt) artifex esset. ¹ solis venationibus legiones frequenter exercebat. Sed inter has virtutes tam crudelis fuit ² ut illum alii *Cyclopem*, alii *Busiridem*, alii *Scironem*, nonnulli *Phalarim*, multi ³ *Typhonem*, vel *Gygem* vocarent. Senatus eum tantum timuit ut vota in templis publice privatimque mulieres etiam cum suis liberis facerent, ne ille unquam urbem Romam videret. ⁴ Audiebat enim alios in crucem sublato, ⁵ alios animalibus nuper occisis inclusos, alios feris obiectos, alios fustibus elisos, atque omnia hæc sine delectu dignitatis, quum videretur disciplinam velle regere militarem, ⁶ cujus exemplo ⁷ civilia etiam corrigere voluit: quod non convenit principi qui velit dili-

ligi.

Græc.] Pal. malle videtur, quis in exercitu miles faber, Græc. non pejus, si non melius. maluissim tamen reponi: nunquam tulit ut quis in exercitu miles faber, Græc.

SALMASIUS.

⁵ Nunquam fuit qui in exercitu faber, aut alterius rei, ut plerique sunt, artifex esset.] Nunquam fuit, ut esset, ut plerique sunt. non placet hæc mihi lectio. Palatinus & vetus editio, in bonum ubique consentientes sic legunt: nunquam fuit qui sine exercitu. omnino scribendum; nunquam fuit quis in exercitu faber, aut alterius rei, ut plerique sunt, artifex, sed solis venationibus legiones frequenter exercebat.

GRUTERUS.

¹ Solis venationibus legiones frequenter exercebat.] Pal. exercens; quod si admittimus, nota periodi tollenda, ut isthæc adhuc pendeant à superioribus.

⁴ Audiebant enim alios in crucem sublato, Græc.] Sic & Pal. nam editi prius, Audiebat.

⁷ Civilia etiam corrigere voluit.] Non aliter etiam Pal. noster.

SALMASIUS.

² Ut illum alii *Cyclopem*, alii *Busiri-*

dem.] Hæc corruptissime scripta reperi in optimo Palatino: sic enim ille habuit, cui ex parte consentit editio prima: ut illum alii *Cyclopem*, alii *Busirem*, alii *cironam*, nonnulli *phalarim*, multi *Typhonam* vel *gigantam*. quæ commode sic posse restitui videntur: ut illum alii *Cyclopem*, alii *Busirem*, alii *Scirona*, nonnulli *Phalarim*, multi *Typhona*, vel *giganta* vocarent. si quis tamen *Gygen* mutari nolit, ducat me non trahat.

⁴ Audiebat enim eos.] Audiebant enim eos. ita libri, & melius.

CASAUBONUS.

³ *Typhonem*, vel *Gygem*.] Hesiodus de Cæli & Telluris filiis gigantibus: Τρεῖς παῖδες μεγάλοι τε καὶ ὄβριμοι, ὅν ὀνομαστὶ, Κότιον τε, Βελαρῆός τε, Γύγης δ' ὑπερφύανα τέκνα.

Typhon ἐν ἑσθ' ἰσὶ φάλαξ ex Græcis poetis notus.

⁴ Audiebat enim.] Scribe, Audiebant enim. cum libris.

⁵ Alios animalibus nuper occisis inclusos.] Lege vitam *Opilii Macini*.

⁶ Cujus exemplo civilia etiam corrigere voluit.] *Membranæ*, c. e. etiam civilia corrigere voluit.

ligi. Erat enim ei persuasum, *nisi crudelitate imperium non teneri*. Simul & verebatur ne propter humilitatem generis barbarici à nobilitate contemneretur. Meminerat præterea se Romæ etiam à servis nobilium contemptum esse, ita ut ne à procuratoribus quidem eorum videretur. Et ut se habent stultæ opiniones, tales eos contra sperabat futuros, quum jam imperator esset. *Tantum valet conscientia degeneris animi*. Nam ignobilitatis tegendæ causa omnes concios generis sui interemit: nonnullos etiam amicos qui

GRUTERUS.

1 *Ne propter humilitatem generis barbarici à nobilitate, &c.]* Consentit & in hanc lectionem Pal. vulgati prius habebant, *generis barbarica novitate contemni*. quæ lectio nata ab antiquo scribendi more *novitate*, quemadmodum adhuc apparet in Pal. nostro.

6 *Tales eos contra se sperabat futuros.]* Illud se est à codice Regio. aberat ante vulgatis.

CASAUBONUS.

2 *A nobilitate contemneretur.]* Hæc lectio regii, cui assentiuntur & Puteani. perspicue: etsi vulgatam aliter poteramus concinnare, non inepte: sic, *ne propter humilitatem generis à barbarica novitate contemneretur*.

4 *Ut ne à procuratoribus quidem eorum videretur.]* Scribebam, *viseretur*. sed habent regius & Puteani, *audiretur*. scribendum, *adiretur*.

5 *Et ut se habent stultæ opiniones.]* Reg. ut habent . . . opiniones. nihil mutandum: nisi stultorum malis quam stultæ. in Alexandro: *verum Gallicana mentes, ut se habent duræ*.

6 *Tales eos contra sperabat futuros.]* Membranæ, contra se. optime. contra, pro erga vel adversum. *sperare*, pro *δοκῆν*, translaticium apud hos scriptores, ut apud Græcos *ἐλπίζεν*.

7 *Tantum valet conscientia degeneris animi.]* Ideo celebratum apud Græcos proverbium,

Ἀφ' ὀφρητῶς ἐστὶν ἑπιτυχῶν μασιγίας.

cujus & Dio meminit historia LVIII.

SALMASIUS.

3 *Ita ut ne à procuratoribus quidem eorum videretur.]* Cave mutandum censeas istud *videretur* cum doctissimo viro. proprium enim huic officio verbum. nam videri imperatores & alii proceres dicebantur, quibus quotidie matutinæ salutationis officium exhibebant clientes sui. de quo verbo satis supra diximus. Spartianus: *unde hodieque imperatores sine penulis à togatis videntur*. plura ad eam rem facientia adducerem, si istuc ageretur, aut nisi properarem.

8 *Nonnullos etiam amicos qui ei sæpe misericordia ac pietatis causa donaverant.]* Qui pietatis heic substituebant, non attendisse videntur quo sensu pietas dicatur à Latinis, & pietatem heic pro misericordia dici *ἐν τῷ Ἰδιῶτι* putaverunt: quod retinet etiam nunc idioma Gallicum. bene igitur princeps editio, in qua legitur, *misericordie paupertatis causa*. lege, nonnullos etiam amicos qui ei sæpe misericordia, paupertatis causa, donaverant. liceat etiam ex Palatino legere, qui ei sæpe misericordie ac paupertatis causa pleraque donaverant. paupertas Maximini, cum primum Romam venit, ea fuit, ut liberalitatem quorundam amicorum provocaverit, qui misericordia moti pleraque

qui ei sæpe misericordiæ ac pietatis causa pleraque donaverant. Neque enim fuit crudelius animal in terris: omnia sic in viribus suis ponens quasi non posset occidi. Denique quum immortalem se prope crederet ¹ ob magnitudinem corporis sui virtutisque, mimus quidam in theatro præsentem illo dicitur ² versus Græcos dixisse, quorum hæc erat Latina sententia:

Et qui ab uno non potest occidi, à multis occiditur.

³ *Elephas grandis est, & occiditur:*

⁴ *Leo fortis est, & occiditur:*

Tigris

que ei donaverunt, quos tamen postea interemit, ut paupertatis olim suæ conscii non exstarent, ut nec exstare voluit ignobilitatis.

CASAUBONUS.

¹ *Ob magnitudinem corporis sui virtutisque mimus.]* Posset ferri, nisi palam rectum esset, quod suggerunt scripti. nam in regio est minus. unde liquido constat esse scribendum *mimus*, & ita emendaverat è suis libris Puteanus. Lege igitur, *ob m. c. virtutisque, mimus quidam in th.* sequitur, *interrogaret quid minus scurræ dixisset.*

² *Versus Græcos dixisse.]* An istos?

Εὐ ἡς πεφούρωδς, κλείνεται πολλῶν βία.

Ε'λέφας μέγιστος ἐστὶ θῆρ, κ' κλείνεται.

Ἰ' γυρῶς ἐστὶ χ' ὀλίαν, κ' κλείνεται.

Καὶ τίρρις ἐστὶν ἀλκίμη, κ' κλείνεται.

Πολλὰς φύλαττι τὲς καθ' ἐν εἰ σὺ βέβη.

similis elegantia venustate compositum est epigramma de Charino apud Martialem libro primo.

³ *Elephas grandis est & occiditur.]* Non dissimile illud Sophoclis de bove, in Ajace.

Μέγας ἢ πηλορῶς βῆς, ὑπὸ σμικρῶς ὀμῶς

Μάστιγ' ὀρθὸς εἰς ὄδον πορεύεται.

⁴ *Leo fortis est & occiditur.]* Eandem sententiam elegantissimo proverbio expressam invenimus, cum Arabico-

rum proverbiorum libellum describeremus: *Culex leonini oculi pupillam fodit.*

GRUTERUS.

¹ *Ob magnitudinem corporis sui virtutisque mimus quidam in theatro.]* Ita diferte erat à manu emendatrice in Pal. cum prius fuisset *minus*. inepte prius legebamus, *virtutisque minus*; quidam, &c. quod & jam alii improbant.

SALMASIUS.

² *Versus Græcos dixisse, quorum hæc erat Latina sententia, & qui ab uno non potest occidi à multis occiditur.]* Ex versibus qui heic subditi sunt, primus in Græco videtur fuisse trochaicus, ceteri jambici. nos etiam tentavimus an Græca ipsa reddere ut olim ab auctore sunt edita, possemus, & iisdem verbis, quæ videntur hæc fuisse, aut non multum dissimilia:

Ὅν κλείνεται εἰς ἕχ οἶός τε, κλείνεται πολλῶν ὑπε.

Ε'λέφας μέγιστος ἐστὶ, καὶ ποκλείνεται.

Λέαν τε κρατερῶς ἐστὶ, καὶ ποκλείνεται.

Κρατερὴ τε τίρρις ἐστὶ, καὶ ποκλείνεται.

Πολλὰς φύλαττι τὲς καθ' ἐν εἰ σὺ μὴ φοβῆ.

Primum autem versiculum si quis contendat jambicum fuisse, quod non putamus, sic reddi poterit:

Ἄ' κλείνεται ἐνὶ γ' ὄν κλείνεται πολλῶν ὑπε.

I Quid

Tigris fortis est, & occiditur:

Cave multos, si singulos non times.

Et hæc imperatore ipso præfente jam dicta sunt. Sed quum Maximinus interrogaret amicos ¹ quid ² mimicus scurra dixisset, dictum est ei quod antiquos versus cantaret contra homines asperos scriptos, & ille, ut erat Thrax & barbarus, credidit. Nobilem circa se neminem passus est, ³ prorsus ut Spartaci ⁴ aut Athenionis exemplo imperaret. ⁵ Præterea omnes Alexandri ministros variis modis interemit. Dispositionibus ejus invidit. ⁶ Et dum suspectos habet amicos ac ministros ⁷ ejus, crudelior factus est. Quum esset ita moratus ut

fera-

¹ Quid mimus scurra dixisset.] Alterum tollebam, nam scurra mimum, & mimus scurram significat. ad quam rem igitur utrumque hoc loco positum? sed consultus Palatinus suggestit legendum: quid mimicus scurra dixisset. variæ illis temporibus vocis scurra significationes. nam & scurræ pro famulis & proætoribus dicebantur, ut superius animadvertimus. ut illum autem denotarent qui in scena agit, mimicum scurræ appellarunt. ita scurras mimarios dixit in Vero Spartianus: adduxerat secum & fidicinas & tibicines & histriones, scurrasque mimarios, & præstigiatores, &c. mimarios, simpliciter vocat auctor vetustæ orbis *ἑρηνήσεως* nondum editæ: quoniam autem oportet & singula eorum describere, quid in singulis cœnatiis delectabile esse potest, & hoc dicere necessarium est. Habet ergo Antiochiam quidem in omnibus delectabilibus abundantem, maxime autem circensibus, omnia autem quare? quia imperator ibi sedet: necesse est omnia propter eum. ecce similiter Ladicia circenses & Tyrus & Berytus, & Casarea. sed Ladicia mittit aliis civitatibus agitatores optimos, Tyrus & Berytus mimarios, Casarea Pantomimos, Heliopolis Coraulas, &c.

³ Prorsus aut Spartaci.] Spartaci Pal. & princeps editio.

⁴ Aut Athenionis exemplo imperaret.]

Eadem editio: imperavit. quæ si vera est, legendum: nobilem circa se neminem passus est. prorsus aut Spartaci aut Athenionis exemplo imperabat.

GRUTERUS.

¹ Quid minus scurra dixisset, &c.] Pal. mimicus scurra.

⁴ Aut Athenionis exemplo imperaret, &c.] Sic & Pal.

CASAUBONUS.

² Mimus scurra.] Membranz, inimicus. scribendum mimicus.

⁴ Aut Athenionis.] Regius, Cremonis. non mutandum: Athenio enim dux non obscuræ famæ servorum fugitivorum, qui in Sicilia aliquando rebellavit. Appianus libro de bellis Mithridaticis.

⁵ Præterea omnes Alexandri ministros variis modis interemit.] Narrat Herodianus: atque in his multi fideles Christiani occisi, quos in ministerio suo habuit Alexander. Eusebius Historiæ ecclésiæ libro VI. capite XXVIII.

⁶ Et dum suspectos habet amicos ac m.] Herodianus, τὸς δὲ πολλοὺς αὐτῶν καὶ ἀπέκτεινεν ἐπιτοῦς λαῶς Ἰερουσαλῶν.

⁷ Cum esset ita moratus ut ferarum more viveret.] Pergit cum Herodiano ordine eodem: sed verba videntur ab alio Græco scriptore, qui dixerat, ἡρωιδῆος δὲ ὡς τὰ ἦθη. Aristoreles vocat

ferarum more viveret, tristior & immanior factus est
 factione ¹ Magni cujusdam consularis viri contra se pa-
 rata: qui ² cum multis militibus & centurionibus ad
 eum confodiendum consilium inierat, quum in se im-
 perium transferre cuperet. ³ Et genus factionis fuit
 tale. Quum ponte juncto in Germanos transire Maxi-
 minus vellet, ⁴ placuerat ut contrarii cum eo transfi-
 rent, pons postea solveretur, ⁵ ille in barbarico solo
 circumventus occideretur, imperium Magnus arripe-
 ret. ⁶ Nam omnia cœperat agere, & quidem fortissime,
⁷ statim ut factus imperator, peritus utpote rei milita-
 ris, ⁸ volens existimationem de se habitam tene-
 re, ⁹ & ante omnes Alexandri gloriam quem ipse oc-
 cide-

vocat *ἡγεμονία*, & distinguit *ἀπὸ τῆς κραιίας*. iterum infra: *immanior fiebat ferarum more, quæ vulnerata magis exculcerantur. vide in Gordianis.*

¹ Magni cujusdam consularis viri.] Herodianus, *Μάξιμος τῆς ὀνομαζομένης Διπυρριδίων τε καὶ Ἰσατρυχίδων.*

² Cum multis militibus & centurionibus.] Suspiciari licet deesse membrum unum, & senatoribus. nam ait Herodianus quem describit præne ad verbum: *πολλῶν τε ἐκστρατηγῶν συμπεόντων, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς βασιλῆος ἀπεινῶν.* ecce centuriones & senatores: sed & militum statim meminit: *καὶ στρατιώτας ἡνωσ πείθειν.*

³ Et genus factionis fuit tale.] Ad verbum ex Græco, *ἡ δὲ συσπείρα Ἰσαύτη τῆς ἐλέγετο ἔσειε.* Addit Capitolinus, cum ponte juncto in Germaniam transire Maximinus vellet. Herodianus, *καθὼς ἴσως τὸ πρῶτον ὁ Μάξιμος ἐμελλεν ἐπὶ Γερμανίας διαβῆσε.* in proximis verbis nonihil variat.

⁴ Placuerat ut contrarii cum eo transirent.] Contrarii dixit pro conjurati. At Turnebus emendabat *contarii*. *οἱ κόντοροι.* ex Herodiano quid statuentum sit, non cognoscas; etsi in plerisque eum auctor sequitur.

GRUTERUS.

⁵ Ille in barbarico circumventus.] Ita libuit scribere cum Palatino, ejusdem voce quæ in aliis edd. in barbarico solo circumventus. ad nauseam enim supra docui hæc talia intelligi voluisse hos scriptores.

⁶ Nam omnia bella cœperat.] Ita quoque Pal. cum voce *bella*, quam male excluderant impressi.

CASAUBONUS.

⁶ Nam omnia cœperat agere.] Reg. omnia bella cœperat agere. nempe Maximinus, non Magnus. vertit Herodianum, sed liberius adscribam ejus verba, ut conferri possint: *ἄμφοτερον δὲ τῶν δόχλων τῶν βασιλέων, διότιως πολεμικῶν ἔργων ἡξεῖατο.*

⁷ Statim ut factus imperator, peritus utpote rei militaris.] Id est, qui sciret ideo se factum imperatorem, quia esset rei militaris peritus. Herodianus, *ἀπὸ τῶν μεγάλων, καὶ ἰσχυρῶν στρατηγικῶν καὶ ἐμπειρίων πολεμικῶν δόκων ἐπιτελέσθαι.*

⁸ Volens existimationem de se habitam tenere.] *Ἐργῶς τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐστρατηγικῶν ἀπόληψιν ἐπιστῆτο.* Herod.

⁹ Et ante omnes Alexandri gloriam, quem ipse occiderat, vincere.] Observat paullo post Capitolinus, Herodianum Alexandri odio gloriæ Maximini pluri-

ciderat, vincere. ¹ Quare imperator etiam in exercitio quotidie milites detinebat. ² Eratque in armis ipse magnus exercitio, & corpore multa semper ostendens, & istam quidem factionem ³ Maximinus ipse finxisse per-

num favisse. dicemus ad illum locum ea de re quid nobis videatur: sed exemplum hic illustre: nam Herodianus scripserat, τὸν Ἀλεξάνδρου μέγαν σὺν καὶ τὸν πᾶσι τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις δειλίαν ἐπέσειεν ἐπιπέσει εὐθὺς κατεργασθῆναι. conabatur, inquit, rebus probare, damnatam merito fuisse Alexandri cunctationem, & meticulosum in bellicis rebus animum. quare hæc dicat Herodianus, ex historia ejus sexta clarum est. at Capitolinus qui de rebus bello gestis ab Alexandro idem cum Lampridio sentiebat, quam in contrariam sententiam hæc vertit?

¹ Quare imperator etiam in exercitio quotidie milites detinebat. [Ἀσκήσειν τε ἐν καὶ γυμνασίων τῆς στρατιᾶς καὶ δειλίαν. Herod.

² Eratque in armis ipse magnus in exercitio, & corpore multa semper ostendens.] Hæc sunt corrupta: quod apparet ex auctore quem vertit: nam Herodiani sunt verba: αὐτὸς τε ἐν ὄπλοις ἂν, καὶ τὸ στρατὸν αἰεὶ παρεργαίων. ex comparatione horum locorum, suboluit statim menda in voce exercitio. nec decepti sumus: nam in regio & Puteani invenimus exercitui. hoc igitur recte, sed locus nondum purgatus. Lego vero: eratque in armis ipse, manu exercitui & corpore multa semper ostendens. profecto non aliter scripserat Capitolinus: qui paulo quidem liberius, sed eleganter tamen τὸ στρατὸν αἰεὶ παρεργαίων, vertit, manu & corpore exercitui multa semper ostendere. Non semel notamus in his libris ostendere Græco more positum pro ἔργα διπδείκνυσεν. ita hic: vel pro διδάσκειν, & exemplo praire.

³ Maximinus ipse finxisse perhibetur.] Herodianus rem in incerto relinquit, ἐπεὶ ἔμμεν ἀνεξέλεγκτον, ait.

GRVTERVS.

² Eratque in armis ipse magnus exercitui & corpore, &c.] Sic & Pal. non ut editi magnus exercitio: adeo ut nihil sit verosimilius legendum adhuc cum Casaub. manu exercitui & corpore, &c.

SALMASIUS.

² Eratque in armis ipse magnus exercitio & corpore.] Hæc ex parte illustravit jam dudum vir doctissimus, auxilio librorum veterum, quibus & nostri adstipulantur. nondum tamen ex toto bene habet hic locus, qui & vitiosa interpunctio laborat, & male hætenus est intellectus. sicigitur legendum & distinguendum: quare imperator etiam in exercitio quotidie milites detinebat, eratque in armis ipse, manu, exercitui, & corpore multa semper ostendens, quorum verborum hæc erit sententia: Maximinum etiam imperatorem, non secus atque Tribunum milites in exercitio quotidie detinuisse, eisque in exercitio militari semper prævisse, cum ipse armidoloris cujusdam more, & in armis esset & multa manu & corpore militibus semper ostenderet & monstraret. non enim multa manu ostendere sic accipiendum isto quidem loco, pro multa manu facere & fortia facta in prælio edere, ut de Alexandro Spartianus; manu semper plurimum fecit, hoc est, αὐτοεργός τε καὶ αὐτόχειρ ἡ μάχης ἐγγύς. Nam de exercitio tantum militari heic loquitur auctor, cui præerat Maximinus reliquorum more imperatorum, ut Severum paulo supra vidimus. Tacitus apud Vopiscum, cum eligendus esset imperator jam senex: ἐν, inquiebat, membra qua jaculari valeant, quæ hastile torqueret, quæ clypeis insonare, quæ ad exemplum docendi militis frequenter equitare.

I Sine

perhibetur, ut materiam crudelitatis augetet. Denique sine iudicio, sine accusatione, sine delatore, sine defensione omnes interemit, omnium bona sustulit: & plus IIII. millibus hominum occisis, se fatiare non potuit. Fuit etiam sub eodem factio, desciscens sagittariis Osdroenis ab eodem ob amorem Alexandri & desiderium, quem à Maximino apud eos occisum esse constabat, nec aliud persuaderi potuerat. Denique

CASAUBONUS.

1 Sine iudicio, sine accusatione, sine delatione, sine defensione.] Μήτε κείσθ' ἑνὶ μετέδωκε, μήτε ἀπολογία.

2 Et plus quatuor millibus hominum occisis, se fatiare non potuit.] Hoc Capitol. aliunde quam ex Herodiano; qui hoc solum: πάντας ἕως ἑσπέρου, αἰφνιδίως σωμαρπίστας ἀφειδώς ἐφόνόσεν. quoscumque suspectos habuit, repente correptos, sine misericordia occidit. de numero occisorum nihil. an ut facti invidiam minueret? nescio. sed quin ita ejus silentium Capitolinus sit interpretatus, nullum dubium.

3 Fuit etiam sub eodem factio, desciscens sagittariis Osdroenis ab eodem.] Et hæc narratio tota ex Herodiano est, ἐξ ἧς δὲ ἡς καὶ Ὁσδρωῶν τοξοτῶν ἀπέστρεψεν.

SALMASIUS.

4 Denique etiam ipsi Tycum ex suis sibi ducem atque imperatorem fecerunt.] Palat. Tycum hic legit. an Titum reponemus, ut apud Pollionem nominatur? certe scimus in veteribus libris pro Titiano positum, ut infra acrolitam statuam libri præferabant, quæ acrolita statua est. apud me fere constat hunc Titum Romanum fuisse ex iis quæ in ipsius vita narrat Pollio, quem cum Quartinum vocet Herodianus, verisimile est huic Tito Quartino fuisse nomen. sed plura apud Pollionem dicturi sumus.

CASAUBONUS.

4 Denique etiam ipsi Tycum ex suis sibi ducem atque imperatorem fecerunt.] Vide-

tur aliter apud Herodianum legisse, quam ut hodie editur: ἀπειροχρόνους ἢ ἀπὸ ὑπατείας καὶ φίλων Ἀλεξάνδρου Ἰνι, (Καρπίνου δὲ καὶ ὀνόμα, ὃν Μαξιμίνου ἐπιπέμφας καὶ ἔπραξε) ἀρπιάστους ἀγνοῦν καὶ ἐδὲν ἀφειδόμεναι, πρῶτην ἑαυτῶν κατέστησαν. quem Græcus Quartinum, noster Tycum nominat. Trebellius Pollio, qui triginta suis tyrannis hunc accudit, appellat Titum. & tamen auctores laudat Trebellius Dexippum & Herodianum. ait autem imperasse hunc sex mensibus: sed ita obscurum fuisse ejus imperium, ut de eo omnia varie sint ab auctoribus tradita, ipsumque adeo hominis nomen vix agnoscat. sed Herodiani verba expendamus. Ait, ἢ ἀπὸ ὑπατείας. consularem virum fuisse minusculum hunc imperatorem sive tyrannum, neque Capitolinus dicit, neque Pollio: nisi tamen obscure hoc significatum volumus istis verbis: Fuit hic vir de primis erga Remp. domi forisque laudabilis. Juvant quæ de ejus uxore Calphurnia sancta, ut appellat ipse, & venerabili femina de genere Censorinorum sive Pisonum, ibi subjicit. sed hanc conjecturam labefactat Pollio idem, qui tribunum Maurorum hunc Titum vocat. videamus igitur, num apud Herodianum scribendum sit, ἢ ἀπὸ στρατείας. Addit, καὶ φίλων Ἀλεξάνδρου. Capitolinus qui vertit ex suis, videtur legisse, καὶ φίλων ἑαυτοῦ. Ait, Καρπίνου δὲ καὶ ὀνόμα. scimus inter usitata Romæ tum cognomi-

que etiam ipsi Tycum ex suis sibi ducem atque imperatorem fecerunt, quem Maximinus privatum jam dimiserat: quem quidem & purpura circumdederunt, regioque apparatu ornarunt, & quasi sui milites obseperunt. & invitum quidem. Sed hic Tycus dormiens domi suæ ab uno ex amicis suis interfectus est, qui sibi doluit illum esse præpositum, Macedonio nomine, qui cum Maximino prodidit, quique caput ejus ad imperatorem detulit. Sed Maximinus primo ei gratias egit, postea tamen ut proditorem odio habuit, & occidit. His rebus in dies immanior fiebat, ferarum more quæ vulneratæ magis exulcerantur. Post hæc transit in Germaniam cum omni exercitu,

&

gnomina & hoc fuisse: sed cum istum Capitolinus Tycum, Pollio Titum, neuter Quartinum nominet, suspicatus aliquando sum, olim fortasse in Herodiani codicibus hunc locum ita fuisse scriptum: Φίλων Ἀλεξάνδρου (vel ἑαυτοῦ) ἑνὶ Τύκῳ αὐτῷ ἢ Τίτῳ ἢ ὀνόματι. Sequitur, ὃν Μαξιμίνῳ ἐκπέμφσας ἠὲ στρατῷ. Capitolinus: quem Maximinus privatum jam dimiserat. Trebellius Pollio, qui à Maximino inter privatos relictus fuerat, privati opponuntur militantibus, ceu pagani, ut libro superiore dicebamus. Addit, πορφύρα τε καὶ περιπέποιμπλον (ita corrigendum) ὀλεθροῖς ἡμαῖς ἐπέσκησαν. Capitol. quem & purpura circumdederunt, regioque apparatu ornarunt. appellat regium ornatum, ignis prælationem: quod inter insignia imperatoris majestatis fuisse vel præcipuum unus ex antiquis diversis locis docet nos Herodianus.

SALMASIUS.

1 Et quasi sui milites obseperunt.] Pal. & vet. ed. obseperunt. sic apud Livium sæpe in libris manu exaratis, sæpisse pro sepiisse lib. xxxiii.

CASAUBONUS.

2 Dormiens domi suæ.] Tentorium

vocat domum militis. Herodianus; ἐν τῇ σκηνῇ καὶ δίδων.

3 Macedonio nomine.] Scribe, Macedone nomine. Herod. Μακεδὼν ἢ ὀνόματι αὐτοῦ. confer & quæ sequuntur.

GRUTERVS.

3 Macedonio nomine.] Sic & Palatæ membranæ.

SALMASIUS.

3 Macedonio nomine.] Macedonem vocat Herodianus. non propterea tamen heic Macedone legerim, cum sciam in istis nominibus enuncian- dis Græcos & Latinos pariter variare. sic Hermogenes & Hermogenianus idem est: Diadumenus & Diadumenianus: Diogenes qui scripsit philosophorum vitas, aliis est Diogenianus, ut Tzetza.

4 Cum omni exercitu & Mauris & Osroenis.] Non primus Alexander in exercitu habuit. nam apud Hyginum Gromaticum de Castrametatione, inter auxilia legimus, Mauros equites DC; Pannonios veredarios CCCC, Palmirenos D. Getacos, Dacos, Cantabros, Brittones, de quibus adfatim tractabimus in commentario nostro ad illum Hygini libellum.

1 Quid

& Mauris, & Osdroenis, & Parthis, & omnibus quos secum Alexander ducebat ad bellum. Et ob hoc maxime orientalia secum trahebat auxilia, ¹ quod nulli magis contra Germanos quam expediti sagittarii valent. ² Mirandum autem apparatus belli Alexander habuit, cui Maximinus multa dicitur addidisse. ³ Ingressus igitur Germaniam Transrhenanam, ⁴ per ccc. vel cccc. millia barbarici soli vicos incendit, greges abegit, prædas sustulit: barbarorum plurimos interemit, militem divitem reduxit: cepit innumeros. ⁵ & nisi Germani per amnes & paludes & sylvas confugissent, omnem Germaniam in Romanam ditionem rede-gisset. Ipse præterea manu sua multa faciebat, quum etiam paludem ingressus circumventus esset à Germanis, ⁶ nisi eum equo inhærentem sui liberassent. ⁷ Habuit enim

hoc

CASAUBONUS.

¹ Quod nulli magis contra Germanos quam expediti sagittarii valent.] Herod. *μάλιστα οἱ ἀνοήτως καὶ οἱ τοξόται πρὸς τοὺς Γερμανῶν μάχας ἐπιτήδειοι δοκῶσι.*

² Mirandum autem apparatus belli Alexander habuit, cui Maximinus multa dicitur addidisse.] Herodianus, *τὰ δὲ πλεῖστα τῶν αὐτοῦ στρατῶν καὶ πρὸς τὸν Ἰουλιανὸν ἄλλοις ἀπὸ Ἀλεξάνδρου ἠέροιστο, καὶ ἐξήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Μαξιμίνου.* vide Lampridium extremo libro superiore.

³ Ingressus igitur Germaniam Transrhen.] Herod. *Ἰουλιανὸν δὲ ἐν τῇ πολεμικῇ Μαξ.* compara totum locum. tamen Capitolinus non omnia sumit ab Herodiano.

SALMASIUS.

⁴ Per ccc. vel cccc. millia barbarici soli vicos incendit.] Vetus editio: per trecenta & quadringenta milia. legendum censeo: per triginta, vel quadraginta millia. illa enim millium summa nimis immanis mihi videtur. sed in epistola Maximini ad hanc mensuram revocanda sunt illa quadringenta, quæ ibi leguntur, millia, plane e-

Tom. II.

nim eo loci scriptum offendimus in Palatino, per quadraginta & quinquaginta millia Germanorum vicos incendimus.

⁵ Et nisi Germani per amnes & paludes & sylvas confugissent.] Placet impense lectio boni codicis Palatini: & nisi Germani per amnes & paludes ad sylvas confugissent, totam Germaniam in ditionem rede-gisset: per amnes enim Germani & paludes, utpote nandi periti, ad sylvas confugiebant, quo illos sequi persequique Romanus miles non poterat. erant autem Germani illo in tempore, *πρὸς τὸ νύχθαι ἐσχευόμενοι ἅτε μὲν ἀλεπρω τοὺς ποταμούς καὶ ἄρματα,* ut de his refert Herodianus.

⁶ Nisi eum equo inhærentem sui liberassent.] Non tantum equo inhærebat Maximinus, omnes enim equites equis suis inhærent, cum in equis sedent: sed cum equo suo in palude hærebat, ibique circumventus tenebatur à Germanis. scribendum igitur: quum etiam paludem ingressus circumventus esset à Germanis, nisi eum equo suo inhærentem sui liberassent.

CASAUBONUS.

⁷ Habuit enim hoc Barbaricæ temeritatis

C 113

hoc barbaricæ temeritatis, ut putaret imperatorem manu etiam sua semper uti debere. Denique quasi navale quoddam prælium in palude fecit, plurimosque illic interemit. Victa igitur Germania, literas Romam ad senatum & ad populum misit, se dictante conscriptas, quarum sententia hæc fuit: *Non possumus tantum P. C. loqui quantum fecimus. Per cccc. millia Germanorum vicos incendimus, greges abduximus, captivos abstraximus, armatos occidimus, in palude pugnavimus.* ³ *Pervenissemus ad sylvas nisi altitudo paludum nos transire non permisisset.* Ælius Cordus dicit, hanc omnino ipsius orationem fuisse: quod credibile est. Quid enim in hac est quod non posset Barbarus miles? qui pari sententia, & ad populum scripsit, sed majori reverentia, idcirco quod senatum oderat, à quo se contemni multum credebatur. ⁴ Jussit præterea tabulas pingi ita ut erat bellum ipsum gestum, & ante curiam proponi, ⁶ ut facta ejus pictura loqueretur: quas quidem tabulas post mortem ejus senatus & deponi jussit & exuri.

eis, ut putaret imperatorem manu et.] Hic quoque Maximino æquior est Herodianus quam Capitolinus: cui videtur religio fuisse aliquid in eo homine laudare, quem propter crudelitatem satis nemo possit detestari.

1 Denique quasi navale quoddam prælium in palude fecit.] Herodianus, τὴν τε λιανίαν αἰμυλίαν κερφοδείσαν περὶ οὐραχῆν ἐρατῶν νεμερῆας ὄψιν ἐδραχέν.

4 Jussit præterea tabulas pingi, ita ut erat bellum ipsum gestum.] Τεωτῆν τὴν μάχην καὶ τὴν δριττίαν αὐτῆς ἐμῆρον Διὸς γραμμῶν τῆ τε συσλήτω καὶ τῶ δηῶ ἐδήλωσεν, ἀλλὰ καὶ γραφῆται κελύσσας.

5 Et ante Curiam proponi.] Εἰσόντι ἀνέθηκε αὐτῶ βελοπτερίε.

6 Ut facta ejus pictura loqueretur.] ἵνα μὴ μόνον αἰκτεῖν τὰ γλυφόμενα,

ἀλλὰ καὶ βλέπειν ἔχωσι Ρωμαῖοι, de hoc more supra ad Pescennium.

7 Et deponi jussit & exuri.] Herodianus tantum, καθεῖλεν ἢ σύκληται.

SALMASIUS.

2 Per cccc millia Germanorum vicos incendimus.] In Palatino: per quadraginta quinquaginta millia. lege per quadraginta & quinquaginta millia. & vide quæ supra notavimus.

3 Pervenissemus ad sylvas nisi altitudo nos paludum transire non permisisset.] Non permittente pro vetare. sic non tacere, pro dicere. per paludes autem & fluvios ad sylvas confugerant Germani, quo illos sequi non potuere Maximini milites, non æque nandi periti ut Germani.

6 Ut facta ejus pictura loqueretur.] Symmachus:

Si pictura tacet fastos, in respice fastos.

exuri. ¹ Fuerunt & alia sub eo bella plurima, ² ex quibus semper primus victor revertit, & cum ingentibus spoliis atque captivis. Extat oratio ejusdem missa ad senatum, cujus hoc exemplum est: *Brevi tempore P. C. tot bella gessi quot nemo veterum. Tantum praeda in Romanum solum attuli quantum sperari non potuit. Tantum captivorum adduxi ut vix sola Romana sufficiant.* Reliqua orationis verba non sunt ad rem necessaria. ³ Pacata Germania Sirmium venit, ⁴ Sarmatis inferre bellum parans atque animo habens, concupiens usque ad Oceanum septentrionales partes in Romanam ditionem

CASAUBONUS.

¹ *Fuerunt & alia sub eo bella plurima.*] Capitolinus qui maluit loqui cum Maximino homine semibarbaro, quam sequi Herodianum, pessimo Latinitatis exemplo *bella* dixit pro *praelia*. nam omnino verum est quod Herodianus ait: *μαρτυροῦσι δὲ καὶ ἑτέρωθεν συμβολαί.* neque aliud Capitolinus voluit. sed *bella* dixit imitatione Maximini: cujus sunt verba in iis quae statim afferuntur: *Brevi tempore P. C. tot bella gessi quot nemo veterum.*

² *Ex quibus semper primus victor revertit.*] Quid est *primus victor*? Ego non dubito locum esse corruptum. scriptum erat, *semper Nus vict. rev.* imperite scripserunt ut est editum: cum sit legendum, *semper Maximinus victor rev.* sententia est ex Herodiano. loquendi genus tritum, & antea notatum.

³ *Pacata Germania Sirmium venit Sarmatis inferre bellum parans.*] Hiemavit in Pannoniae urbe maxima Sirmio; necessaria ad expeditionem in proximum ver parans. Herodianus: qui Sarmatas tamen non nominat.

⁴ *Sarmatis inferre bellum parans atque in animo habens, concupiens usque ad Oc.*] Sic & membranae omnes. videtur tamen otiosum verbum *concupiens*, & fortasse tollendum. nisi quod multa

etiam apud optimos scriptores *καὶ ἀποκρίσις* posita invenias.

SALMASIUS.

¹ *Fuerunt & alia sub eo bella plurima.*] Palatinus: *fuerunt & alia sub eo bella plurima praelia ex quibus victor semper revertit.* sed illud *praelia* non dubito quin additum sit ex glossa quae interpretabatur vocem *bella* hoc loco positam à Capitolino pro *praelia*. sic multis locis apud Hieronymum, *bellum* pro *praelio*.

⁴ *Sarmatis inferre bellum parans atque animo habens, concupiens.*] Omnes membranas ita habere scribit heid vir quo doctiorem sua non vidit aetas. nos tamen & membranas vidimus quae ita non haberent, quibus membranis credimus, legendum esse: *pacata Germania Sirmium venit Sarmatis inferre bellum parans, atque animo concupiens usque ad Oceanum septentrionales partes in Romanam ditionem redigere.* nec aliter editio vetus, quam si consulisset vir doctissimus, aliter de hoc loco pronuntiasset.

GRUTERUS.

⁴ *Sarmatis inferre bellum parans atque in animo habens, concupiens usque ad Oceanum, &c.*] Pal. noster non agnoscit illud *habens*. sed enim cum restet in aliis mss. non dubium est, quin *habens* notet *avens*, & *concupiens*, illud natum sit à glossa.

tionem redigere: ¹quod fecisset, si vixisset, ut Herodianus dicit Græcus scriptor, ² qui ei (quantum videmus) in odium Alexandri plurimum favit. Sed quum Romani ejus crudelitatem ferre non possent, ³ quod delatores evocaret, accusatorem immitteret, crimina fingeret, innocentes occideret, damnaret omnes quicumque in judicium venissent, ⁴ ex ditissimis hominibus pauperrimos faceret, nec aliunde nisi malo alieno pecuniam quæreret: ⁵ deinde sine delicto consulares vi-

ROS

CASAUBONUS.

¹ Quod fecisset si vixisset, ut Herodianus dicit.] Ηπειλει γδ, καὶ ποιήσθαι ἐμελλεν ἐκνήψθαι τε καὶ ὑπεβίβθαι πρὸ μέρους ἁκεαυτῆ Γερμανῶν ἔθνη βάρβαρον.

² Qui ei, quantum videmus, in odium Alexandri plurimum favit.] Duo hic obijciuntur scriptori optimo: quod Alexandrum oderit, Maximino faverit. Unde colligi potuerit amor Herodiani in Maximinum, in ejus historia nihil invenio: at in Alexandrum odium ex narratione de bello Persico & Germanico, sine dubio Capitolinus collegit. sic enim tota expeditionum illarum historia Herodiano textitur, ut gloriam nullam, ignominiam verò nonnullam ex utroque bello, maxime autem Persico, princeps alioquin laude dignissimus reportarit. Et mirum sane est de bellicis ejus imperatoris rebus adeo non diversa, sed ἐν Ἀγαμέμνεσσι, quod ajunt, pugnantia Herodianum & Capitolinum scripsisse. etsi autem, amissis omnibus aliis historicis, pro certo dici hodie non potest utrius sit narratio verior; suspicor tamen Herodiano fieri à Capitolino injuriam: & quod in Alexandro non omnia laudet, in Maximino non omnia vituperet, libertate sua, & recto judicio usum potius, quam vel odio vel gratia fuisse corruptum. Videntur offendisse Capitolinum quædam in Alexandrum dicta asperius apud He-

rodianum: cujusmodi illud est: ὑπερμνησκον δὲ ἀδύλας ἢ τε ὑπὸ πῶς ἀναβλαῖς Δῆθ' μὲλλησιν αὐτῶ πῶσι μοῖταιν, καὶ ὅτι μηδὲν ἀνδρείον, μηδὲ νεανίαν εἰς Γερμανῶς ἐλθῶν παρέχρηθ. & similes loci. sed meminisse Capit. oportuit, non ex persona auctoris ista dici, neque illius judicium continere, verum capitalis hostis Maximini: quem graviora his de imperatore suo jactasse cum rebellionem pararet, quis dubitat? Cum igitur quæ laudanda erant plurima in Alexandro, ubertim sine ulla malevolentia nota ab Herodiano in literas sint missa; quæ in tyrannide Maximini odio & detestatione digna prolixè sint ab eo descripta, causa nihil est, cur Capitolini judicium hoc faciamus vel tanti.

³ Quod delatores evocaret, accusatorem immitteret.] Herodianus, ἀνεῖς πᾶσι, καὶ δὲ καὶ ἀποκλήσας δὲ δὲ συκοφανταίς.

⁴ Ex ditissimis hominibus pauperrimos faceret.] Acrius hæc queritur Herod. Cerneret, ait, diebus singulis homines pridie locupletissimos, postridie ostiatim mendicantes.

SALMASIUS.

⁵ Deinde sine delicto consulares viros & duces multos interimeret.] Sola conjectura freti, fidenter scribimus, deinde sine delicto consulares viros & duces multos interimeret. eandem sententiam expressit supra; audiebant etiam alios in crucem

ros & duces multos interimeret, ' alios Scythicis vehi-
culis

crucem sablatos, alios animalibus super oc-
cisus inclusos, alios feris obiectos, alios fu-
sibus elisos, atque omnia hac sine delectu
dignitatis. Herodianus: *ὡς ἢ καὶ τοῖς
ὡς κῆφῶν εἰς ἀφρολας, ἡλικίας
δὲ καὶ ἀξιώματι ἀφειδώς ἔχων.*
hoc est quod sine delectu dicit hoc
in loco Capitolinus.

CASAUBONUS.

[*Alios Scythicis vehiculis exhiberet.*] Erit sensus paullo planior si scribas, *alios sibi Scythicis vehiculis exhiberet.* nam hoc vult: solitum Maximinum quotiescunque per calumniam aliquis esset delatus, ubicunque esse ille diceretur, eo statim mittere e Pannonia certos homines vehiculis Scythicis impositos, qui miserum raperent, & ministerio suorum nudatum, ad Maximinum mira celeritate transferrent, ejusque oculis subicerent. *exhibere sibi aliquem,* pro jubere ut aliquis praesens sibi sistatur, non inelegans est locutio. sic autem exponendum esse, Herodianus nos docuit: *ὡλείσθαι γὰρ ἢ ἔθνη καὶ σπαιτόπεδον πεπιττομένην καὶ ὑπατείας ἡμιλίω, ἢ δόξαν ἐπὶ τροπαίοις παρορηνομήν, ἐν μικρῶς καὶ ὀπίσθας ἀναρπύσας ἐποίησεν, καὶ ἐκείλυσεν τὸ ἀνδρῶν ὑπαρξίας μόνως ὀχλήματι ἐπιτιθέμενος νύκταρ καὶ μεθ' ἡμέραν ὀδύουρας ἐξ ἀναγλῶν ἢ δυσσεως, εἰ τυχρὶ, δὲ τὸ τε μεσημβρίας ἐς Παιόνιας ἐνθα διέτριβε.* vides quam multa verba in quam pauca noster contraxerit.

SALMASIUS.

[*Alios Scythicis vehiculis exhiberet.*] Qui Scythas hamaxobios legerant, nobis heic Scythica vehicula substituisse patet. at quantum est veterum librorum, qua excusorum, qua manu exaratorum, *siccis vehiculis* exhibent. verba Herodiani ad hunc locum necessario adponenda ut sensum mentemque Capitolini aperiant:

ὡλείσθαι γὰρ ἢ ἔθνη καὶ σπαιτόπεδον πεπιττομένην καὶ ὑπατείας ἡμιλίω, ἢ δόξαν ἐπὶ τροπαίοις παρορηνομήν, ἐν μικρῶς καὶ ὀπίσθας ἀναρπύσας ἐποίησεν, καὶ ἐκείλυσεν τὸ ἀνδρῶν ὑπαρξίας μόνως ὀχλήματι ἐπιτιθέμενος νύκταρ καὶ μεθ' ἡμέραν ὀδύουρας ἐξ ἀναγλῶν ἢ δυσσεως, εἰ τυχρὶ, δὲ τὸ τε μεσημβρίας ἐς Παιόνιας ἐνθα διέτριβε. mens Herodiani, Maximinum duces & consulares de quibus aliquid suspicaretur, praesentes sibi sisti voluisse ex ultimis orbis petitos, cum solis vehiculis imponerentur absque comitatu, die noctu iter facientes, homines illa dignitate praediti. quae omnia *σπαιτόπεδον* Capitolinus, *alios siccis vehiculis exhiberet*: hoc est siccis, vel solis vehiculis impositos ad se venire juberet. *siccis enim vehiculis pro solis* dixit. ut appareat eum legisse in Herodiani verbis, *μόνοις ὀχλήματι ἐπιτιθέμενος*. sed siue *μόνως* siue *μόνοις* legas, eodem res recidit. siccum Latini ea significatione usurparunt qua Graeci *ξηρὸν*, quum rem solam & nudam designare cupiunt. sic panem siccum dixit Spartianus in Antonino Pio, qui solus & absque alio pulmento sumitur: *senex etiam antequam salutatores venirent, panem siccum comedit ad sustentandas vires.* & ita quoque siccum panem apud Vopiscum in vita Taciti accipiendum esse infra docebimus. sic Graeci *ξηρὸν ἄρτον*, qui *ξηρὸν* pro solo, & cui nihil aliud adjunctum aut admixtum est, libenter usurpant. Eustathius Homeri interpres, qui mihi nuper erat in manibus, *ξηρὸν* multis locis in eo quem diximus significatu posuit. quod loquendi genus non habet a se, sed ab antiquioribus est mutuatus. *Iliad. γ. ἰστὸν ὅτι ἕως μὲν Ἀγαμέμνονι ἀπειλῆς αὐτὸς ἐκείνης ξηρὸς ἔθετο σίχης ὁ ποιητὴς παλιδοχῶν ὡς ἐν τοῖς φθασσέν, ἐγραφε.* & paulo post, *ὡς ἔχοντι ἐν αὐτῶν δυο.*

τρόπος ἀνακεφαλαιώσασθαι, ἕνα μὲν
τὸ αὐτὸ ἐκείνου ξηρὰ παρεχθέντα πάν-
τα φράζοντα, ἕτερον δὲ τὸ ἐπισημαί-
δων τοῖς κριταῖς μόνοις ἐπέξιόντα.
idem in Odyss. i. ἔτι τῆς ἰαυμάσῃ τις
τὸ ἔπος ὀνόμαζεν ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς
τρεῖς τὸ λόγῳ παρεχόμενα δίδωσιν.
ὅτι οἱ μὲν κύκλωτες βοῆς αἴοντες ἐφεί-
πων ἀλλοθεν ἄλλοι παρὰ τὸ ἀνήλαστον,
καὶ ἠρώτων τί τὸ βλάπτει τὸ κύκλω-
ται, καὶ μή τις αὐτὸν κλείνει δόλω ἢ βία.
ὁ δὲ λέγει αὐτὸ ἐκείνο ξηρὸν, (hoc est,
illud solum) ὅτι ἐνοεῖ μισθὸν ἐν
τοῦ ῥητορικοῦ τεχνικῶ, ὡς ἔπος με-
λείπει δόλω ἢ βία. idem Odyss.
ε. ὅροι δὲ ἐν τῇ ῥηθείᾳ ἀνακεφα-
λαιώσῃ, καὶ ὡς ἀκνήσεν ὁ ποιητὴς πε-
ραφρασίᾳ τι. διὸ ξηρὰ ἔπη ἐκ τῆς
περαφρασίαν ἐθέσει, καθάπερ αὐτὸς
ἐπέκεινε. ξηρὰ ἔπη sola & mera car-
mina quæ prius posuerat, nulla sylla-
ba mutata. inde exponendus Comi-
ci versus in quo se diu multumque
torserunt eruditissimi hujus ætatis
interpretes, ex Rudente:

*In senex si istas amas, huc arido argen-
to est opus.*

id est, non est opus legis ac sermoni-
bus si quidem istas amas mulieres,
sed solo argento, quod si dederis, ha-
rum tibi fiet copia. sic Servius mu-
rum sicco lapide structum dicit, qui
solo lapide structus est, sine calce. si-
militer *assum* veteres Latini pro solo
dixerunt. quod eandem habet rati-
onem: nam *assum* significat tostum
& aridum, & in quo nihil uvidi re-
lictum est: unde *assum* vocem, solam
& meram vocem & ore solo prola-
tam, & *assum* pro uno & solo. unde
assarium & *assipondium*. *siccis* igitur *ve-
hiculis* exhibere Capitolino non aliud
est quam quod dixit Herodianus,
*μόνοις ὀχήμασιν ἐπιπεθέντες ἀνδρῶν ἱε-
ραπέλας*. cum solis & nudis vehiculis
impositi viri consulares absque ser-
vitio atque comitatu traherentur ad
immanissimæ bellæ arbitrium pu-
niendi. exhibere autem idem hoc lo-
co valet quod representare, in rem
presentem sistere, vel accersere. ve-

tus interpret Juvencalis quem eadem
ætate Capitolini vixisse multis haud
dubiis argumentis collegimus, sic
plane locutus est: *Lacustam* ex Gallis
matronam veneficam Nero exhibuit ad se
propter venena conficienda, quoniam magna
fama erat, & in familiaritate habuit, ut
etiam cum doceret venena miscere. & fal-
luntur qui ibi excivit pro exhibuit re-
scribendum statuerunt. eodem per-
tinet tit. Cod. de reis exhibendis.

I *Alios siccis vehiculis exhiberet.*]
Idem optimus liber *vehelis* hoc loco
legit pro *vehiculis*. nec de veritate le-
ctionis dubito. *vehela* enim est vehi-
culum, vel vestibulum. sic autem
à *veho* *vehela*, ut *custodela* à *custodio*:
loquela à *loquor*: *sequela* à *sequor*: à
fugio, *fugela* Varroni apud Nonium.
nam quemadmodum *fuga*, & *fugela*
pro eodem, & utrumque à *fugio*, sic
veha, & *vehela* idem, & utrumque à
veho. sic *blattam* & *blattelam* dicebant.
vide *Glossarum* librum. *velam* quo-
que pro *vehela* dixerunt veteres. O-
scum esse vocabulum notat Festus,
apud quem ita scribendum est: *vela*
apud Oscos dicebatur *plaustrum*. unde *ve-
larii stipites* in *plaustro*. & *vestura* *vela-
tura*. *velarios* illos *stipites clavulas*
etiam vocabant, ut supra notavimus.
unde *clavulare carrum*, *velariis* illis *sti-
pitibus* circumfixum. *velaturam* *face-
re* apud Varronem pro *facere* *vestu-
ram*. *vela* à *veho*, ut *tela* à *texo*: *scala*
à *scando*: *pala* à *pango*: *mala* à *man-
do*. sed hæc sunt *grammaticorum*, &
grammaticis relinquenda. *vehelas* igitur
heic lego, & *plaustra* interpretor,
quibus temere impositos reos exhi-
beri sibi jubebar Maximinus. *siccis*
autem *vehelas* pro *nudis* dixit, &
nullo vestimento instratis, vel solis
sine ullo comitatu *servitorum*.

GRUTERUS.

I *Alios Scythicis vehiculis exhiberet.*]
Palat. *alios siccis vehelis* & *vero* *Scy-
thica* isthæc *vehicula* non placent. de
siccis vehelis, quid faciam, non video.
posset facile fingi, *citis vehis*, sed non
libet mihi jam esse conjectori.

I Quod

culis exhiberet, alios in custodia detineret, nihil denique prætermitteret quod ad crudelitatem videretur operari: contra eum defectionem pararunt. Nec solum Romani, sed, quia in milites sæviebat, exercitus qui in Africa erat subita & ingenti seditione Gordianum senem, virum gravissimum qui erat proconsul, imperatorem fecerunt: cujus factionis hic ordo fuit.
² Erat fisci procurator in Libya, qui omnes Maximini studio spoliaverat: hic per rusticanam plebem deinde & quosdam milites interemptus est per eos qui rationalem in honorem Maximini defendebant. Sed quum viderent auctores cædis ejus acrioribus remediis sibi subveniendum esse, Gordianum proconsulem, virum (ut diximus) venerabilem, natu grandiolem, omni virtutum genere florentem, ab Alexandro ex senatus-

CASAUBONUS.

¹ Quod ad crudelitatem videretur operari.] Notent tirones, operari pro facere, σωτρεύειν, σωτρεύειν, vel σωεργεῖν. locutio minus Latina.

² Erat fisci procurator in Libya.] Herodianus, Ε'πεὶ ῥῆπ δὲ τις τῶ Καρχηδονίας χάρις τε ἀρχόντων.

³ Maximini studio.] Βελλοῖδου δὲ δοκιμείν ἐν τῷ Μαξιμίνῳ.

⁴ Hic per rusticanam plebem.] Reg. Lusitanam. absurde. Herodianus, κελύουσι νύκτωρ κατελθεῖν τὸς ἐκ τῶ ἀγροῶν νεωλοκας. possis tamen legere Tyssritanam. ut in sententia Cos. de Gordiani imperio: Gratias igitur agamus Tyssritanae juventuti.

⁶ Per eos qui rationalem in honorem Maximini defendebant.] Rationalem vocat quem modo procuratorem dicebat: qua de re ad librum superiorem. Est ergo falsissimum, rationalem à suis occisum esse, quem dixit modo à rusticana plebe conjurata frucidatum. Scribo inter eos: nam vera inter suos hic fuit occisus, qui & ulcisci ejus mortem sunt aggressi, sed mox à vi abstinere coacti. Herod. ira

narrat. non video qui possint aliter exponi rectè hæc verba.

⁷ Sed cum viderent auctores cædis ejus acrioribus remediis sibi subveniendum.] Herod. οἱ νεωλοκοὶ ἀπαξ ἐν δότρωσι τῶν ἡρώδου, μέγιστον ἡδέσων ἐαυτοῖς σωτηρίαν ὑπάρχουσαν, εἰ τὰ πολυθηθέντα αὐτοῖς, ἀνέστησαν ἐργασίαι μείζουσι. & postea, ἐργασίαι τὴν τετλήμην μείζουσι δότρωσι δὲ ἀμύμων. Mauricius quidam fuit hujus consilii auctor: de quo in Gordianis.

⁸ Ab Alexandro ex senatusconsulto in Africam missum.] Κληρῶ ait Herod. quod non repugnat: nam cum ex senatus auctoritate provinciæ comparabantur, fors intercedebat, ut passim apud Livium, Marcum Tullium & Dionem. in Gordianis extat pars epistolæ qua senatui gratias agit Alexander, quod Gordianum ad Africam proconsulem destinaverit.

GRUTERUS.

⁵ Interemptus est per eos qui rationalem.] Nihil heic auxilii in Palatino. falsum tamen illud per eos. an fuit propter eos, hoc est juxta eos.

senatusconsulto in Africam missum, reclamantem & se terræ affligentem, ² opertum purpura imperare coegerunt, ³ instantes cum gladiis & cum omni genere telorum. Et primo quidem invitus Gordianus purpuram sumpserat: postea verò quum vidit neque filio, neque familiæ suæ tutum id esse, ⁴ volens suscepit imperium, & appellatus ab omnibus Afris Augustus cum filio ⁵ apud oppidum Tysdrum: ⁶ inde Carthaginem venit cum pompa regali, ⁷ & protectoribus & fascibus laureatis, unde Romam ad senatum literas misit, ⁸ quæ occiso Valeriano duce militum prætorianorum, in

CASAUBONUS.

1 *Se terra affligentem.*] Π'ίψας δὸν ἔσκιμποδῶ εἰς γῆν ἑαυτῶν. vide in Gordianis.

2 *Opertum purpura.*] Verè opertum: non enim amictum. nam sublata de vexillis purpura, cum non alia esset ad manum, temere ea senem invitum circumfuderunt. vide libro sequente. Herodianus chlamydem vocat: quia loco chlamydis est adhibita.

3 *Instantes cum gladiis.*] Herod. Ζιφύρης ἐνέκινῶ.

4 *Volens suscepit imperium.*] Παρριτέμνῶ δὲ κ' ἡγεῖς περὶ γούρου ἐκείνῶ, ἀλλὰ δὲ φιλόδοξῶ ἄν, ἐδὲ ἀηδῶς ἰπέσι.

5 *Apud oppidum Tysdrum.*] Herod. Θύσρον. sed notum eruditis quam variè scriptum nomen hoc invenitur. puto rectum esse Τῆσδρου: quasi dicas Ο'ρεόπολις, vel Ταῶ πόλις, sive κόμη.

6 *Inde Carthaginem venit cum pompa regali.*] Εἰς τὴν Καρχηδόνα ἠπέχθη εἰπέῶ δὲ αὐτῶ πᾶσα ἡ βασιλικὴ πομπή.

7 *Et protectoribus & fascibus laureatis.*] Προτεκτορες appellat, quos ostendit Herod. electos ad custodiam corporis, cum è militibus qui Carthagine potuerunt reperiri, tum è civium numero altissima quemque statura.

de lauro addita fascibus quos ut proconsul habuit etiam antea Gordianus, lege Herod. sed omittit Capitolinus de prælato igne: quod, ceteris omnibus historicis diligentior hac in parte Herodianus, non prætermisit.

SALMASIUS.

5 *Apud oppidum Tysdrum.*] Pal. Τῆσδρου. melius. nam Græcis Θύσρον. Tabulæ itinerariæ: Τῆσδρου.

8 *Quæ occiso Valeriano duce militum.*] Idem liber: Valiano. pro Vitaliano. nam ita reponendum jam docuit Casaubonus.

GRUTERUS.

4 *Apud oppidum Tysdrum.*] Palatinum exemplar Τῆσδρου.

CASAUBONUS.

8 *Quæ occiso Valeriano duce militum prætorianorum.*] Quomodo occiso? arte & dolo Gordiani. Herodian. πρὸ νοήσαῶ δὲ ἔπεσθον ἀιαιρεθῆναι τ' κ' τὴν Ρ'άμω τ' σπασπιδῶν ἀπεσιῶται. Sed legendum hic, Vitaliano. quomodo rectè scribitur libro sequente, ubi multa de cæde. addit enim Herod. Βιτλιανὸς δὲ λῶ ὄνομα αὐτῶ. & ita sæpius apud illum nominatur. in altero codicum Puteani, Juliano fuit. quod propius ad veram lectionem accedit. Est & Valeriani

in odium Maximini gratanter acceptæ sunt. Appellati etiam Gordianus senex & Gordianus juvenis à senatu Augusti. Interfecti deinde omnes delatores, omnes accusatores, omnes amici Maximini occisi sunt. Interfectus est Sabinus præfectus urbis, percussus in populo. Ubi hæc gesta sunt, senatus magis timens Maximinum, aperte ac libere hostes appellat Maximinum & ejus filium. Literas deinde mittit ad omnes provincias, ut communi saluti libertatique subveniant: quæ auditæ sunt ab omnibus. Denique ubique amici, & administratores, & duces, tribuni & milites Maximini interfecti sunt. Paucæ civitates fidem hosti publico servaverunt: quæ proditis iis qui missi ad eos fuerant, ad Maximinum cito per indices detulerunt. Literarum senatus exemplum hoc fuit: *Senatus populusque Romanus, per Gordianos principes ab illa tristissima bellua liberari cæptus, proconsulibus, præsidibus, legatis, ducibus, tribunis, magistratibus, ac singulis civitatibus, & municipiis, & oppidis, & vicis, & castellis salutem, quam nunc primum recipere cæpit, dicit. Diis faventibus Gordianum proconsulem, virum sanctissimum & gravissimum senatorem, principem meruimus: Augustum appellavimus. Nec solum illum, sed etiam in subsidium Reip. filium ejus Gordianum nobilem juvenem.*

Vestrum

Ieriani mentio in hac historia, ut libro sequente non semel: sed is princeps senatus fuit, qui & ipse postea imperavit.

GRUTERUS.

1 Omnes amici Maximini. interfectus est Sabinus.] Malim, interfectus & Sabinus. Ceterum sustuli duas voces quas antea habebant editi, neque repereram in Palatino, Maximini, occisi sunt. Interfectus, &c. quibus quid inanius?

CASAUBONUS.

2 Percussus in populo.] Libro sequente, fuisse percussus, occisus, & in pu-

blico devotus est. Herod. *ξύλω πινδύνα κτ' Ἐκρονίς τελευτήσας.*

3 Quæ auditæ sunt ab omnibus.] *Οἱ πάντες ἀκούσαντες τῶν πρῶτων βεβήων.*

4 Pauca civitates fidem hosti publico servaverunt.] Herod. *ὀλίγοι δὲ πῖνες ἢ διερχόμενοι τὰς ἐλθόντας πρὸς ἑσάς. ἢ μὲν φραγῆς ὡς ἐνεῖον παρέπεμψον.*

5 Ad Maximinum cito per indices detulerunt.] Scrib. per indices rem detul. sed Herodianus non rem per indices, sed ipsos senatus legatos ad Maximinum scribit missos.

C 5

I Et ad

Vestrum est consentire ad salutem Reip. obtinendam, & ad scelera defendenda, & ad illam belluam Maximinum atque illius amicos ubicunque fuerint, persequendos. A nobis etiam Maximinus cum filio suo hostis est judicatus. 16 Senatusconfulti autem hoc fuit exemplum. Quum ventum esset in ædem Castorum, vi. Cal. Junias, acceptas literas Junius Syllanus consul ex Africa, Gordiani imperatoris patris patriæ proconsulis, recitavit. *Invitum me, P. C. juvenes quibus Africa tuenda commissa est, ad imperium vocarunt. Sed intuitu vestri necessitatem libens sustineo. Vestrum est aestimare quid velit. Nam ego usque ad senatus judicium incertus & varius fluctuabo.* Lectis literis, statim senatus acclamavit, *Gordiane Auguste, diu te servent. felix imperes, tu nos liberasti. Salvus imperes, tu nos liberasti. Per te salva Resp. omnes tibi gratias agimus.* Item cos. retulit, *P. C. de Maximinis quid placet?* responsum est, *Hostes, hostes. Qui eos occiderit, premium merebitur.* Item consul dixit, *De amicis Maximini quid videtur?* acclamatum est,

GRUTERVS.

1 *Et ad illam belluam, atque illius amicos, &c.]* Editi addiderant, *belluam Maximinum*, minus concinne. melius subintelligitur, & alioquin id vocis respuebat omnino Palatinus chirographus.

4 *Gordiani Imperatoris patris patriæ proconsulis.]* Sic & mss. Pal. ut fortassis illud *patris patriæ* additum fuerit ab eis qui Senatusconfulti exemplum, constituto pridem Gordiano, in ærarium intulerunt; idque ita ibidem reperit Capitolinus noster.

SALMASIVS.

2 *vi. Cal. Julias.]* vi. Kalendas Juliarum. Lege, *Julias.* nam ita & vetus editio.

CASAUBONUS.

3 *Junius Silanus consul.]* Suffectus ex Kal. Maii cum Messio Gallicano.

4 *Gordiani imperatoris patris patriæ proconsulis.]* Quod imperatoris nomen

vel Gordianus in literarum ad senatum titulo usurpavit, vel Silanus Cos. cum de eo ad senatum relationem institueret, manifesta ratio est: jam enim ab Africanis salutaris fuerat imperator. sed cur illa adduntur *patris patriæ*? omnino id cognomen alienum est ab hoc loco: & fortasse inde ortum, quod ad vocem Gordiani adnotasset aliquis, de patre intelligendum esse, non de filio aut nepote.

5 *Invitum me P. C. juvenes quibus Africa tuenda commissa est, ad imperium vocarunt.]* Gordianum fecerant imperatorem juvenes rustici, & pauci milites qui se illis adjunxerant. utroque igitur appellatione juvenum hic intelligit. Herodianus auctores consilii hujus *rusticos* sapius nominat. sic libro seq. appellato Gordiano imperatore, juvenes qui auctores hujus facinoris erant, statuas Maximini deiecerunt.

est, Hostes, hostes. Qui eos occiderit, primum merebitur. ¹ Ita acclamatum est, Inimicus senatus in crucem tollatur. Hostis senatus ubicunque feriat. Inimici senatus vivi exurantur. Gordiani Augusti, dii vos servent. Ambo feliciter agatis, ambo feliciter imperetis. Nepoti Gordiani praturam decernimus, nepoti Gordiani consulum spondemus. nepos Gordiani Caesar appelletur. Tertius Gordianus praturam accipiat. Ubi hoc senatusconsultum Maximinus accepit, homo natura ferus, ² sic exarsit ut non hominem sed belluam putares. ³ Jaciebat se in parietes, nonnunquam terræ se prosternebat. Exclamabat incondite, ⁴ arripiebat gladium quasi senatum posset occidere, conscindebat vestem regiam, alios verberibus afficiebat: & nisi de medio recessisset (ut quidam sunt autores) oculos filio adolescentulo sustulisset. Causa autem iracundiæ contra filium hæc fuit, quod eum Romam ire iusserat quum primum imperator factus est, & ille patris nimio amore neglexerat: putabat autem quod si ille Romæ fuisset, nihil ausurus esset senatus. Ardentem igitur Maximinum iracundia amici intra cubiculum receperunt. Sed quum furorem suum tenere non posset, ut oblivionem cogitationis acciperet, vino se primo die obruisse dicitur eo usque ut quid gestum esset ignoraret. ⁵ Alia die

¹ Ita acclamatum est.] Scrib. item acclam.

² Sic exarsit, ut non hominem sed belluam putares.] Herodianus aliter: visum quidem tristiore vultu; sed voluisse tamen videri rem contempnere.

³ Jaciebat se in parietes.] Ut olim Augustus ad Variana cladis nuntium. Suetonius libro secundo, cap. xxiii. ubi olim quædam notare meminimus. M. Tullius in tertia Tusculana, Ex hac opinione sunt illa varia & destabília genera lugendi: pedores, muliebres lacerationes genarum, pectoris, seminum, capitis percussiones. similia de Maxim. & libro seq.

⁴ Arripiebat gladium quasi senatum posset occidere.] Non idem est, sed simile quod narrat Herodianus: Maximinum in ea concione quam habuit apud suos post acceptum hunc nuntium, iis verbis, eo gestu manuum, eo nutu vultus in senatum exarsisse, quasi præsens ob oculos illi fuisset.

GRVTERVS.

¹ Ita acclamatum est.] Sic & Pal. Malim tamen Item, ut & aliis placuit.

CASAVBONVS.

⁵ Alia die admissis amicis qui eum audire non poterant.] Scripti quidam, videre

die admissis amicis¹ qui eum audire non poterant, sed tacebant, & qui factum senatus tacite laudabat, ² consilium habuit quid facto opus esset: ³ è concilio ad concionem processit, in qua concione multa in Afros, multa in Gordianum, plura in senatum dixit, cohortatus.

dere non audire. nescio an adire. Herod. auctor est, Maximinum prima & altera die postquam accepisset hunc nuntium domi se continuasse, & concilium cum amicis habuisse, quid opus facto: tertia demum in concionem prodiiisse.

SALMASIVS.

5 *Alia die admissis amicis qui eum audire non poterant.*] Suspecta hæc mihi semper lectio. suspectiorem porro reddidit Palatinus liber cum veteri editione, in quibus sic legitur: *qui eum videre non poterant. sed quare ab amicis videri non poterat Maximinus? aut quinam erant ex amicis qui eum videre non poterant, sed tacebant? amici dicuntur amicos videre, cum ad eos visunt, aut salutandi gratia, aut consolandi in rebus eorum adficiis, & minime latis, aut etiam consilio & ope juvandi. videri etiam princeps, & reliqui magnates dicebantur ab amicis & clientibus suis, cum honoris causa mane inviserentur solito salutationis officio. Seneca: qui me tanquam imperatorem videt. Spartianus in Hadriano: unde hodieque sine pænulis imperatores à togatis videntur. at superbi quique principes, & qui minime communes essent, raro salutantes admittebant, & videri non poterant. Lampridius in Alexandro: cum amicis tam familiariter vixit, ut communis esset ei saepe confessus cum amicis: iret & ad convivium eorum: aliquos autem haberet quotidianos etiam non vocatos: salutaretur vero quasi unus de senatoribus, patente velo admisionalibus remotis, aut solis iis qui ministri ad fores fuerant: quum antea salutare principem non liceret quod eos videre nemo poterat. an cum talis esset Maximinus, ideo*

videri ab amicis non poterat? quos admitti tunc iussit, cum à senatu hostis iudicatus est, ut consultaret, quid facto opus esset. sane superbum eum fuisse & contemptorem & moribus asperum supra dixit Capitolinus. si superbiam aut feritatem Maximini putamus in causa fuisse, ne videri posset ab amicis, tunc ita totus hic locus refingendus fuerit, verbis aliquot transpositis quæ sua sede fuerant luxata ad hunc modum: *alia die admissis amicis qui videre eum non poterant, consilium habuit quid facto opus esset; sed tacebant, & factum senatus tacite laudabant. de consilio ad concionem processit. non puto veriorum quam hæc est, hujus loci emendationem aut expositionem dari posse: admissis amicis qui eum videre non poterant, & qui raro admittebantur, quærebat, & eos consulebat: sed cum illi tacerent, & factum senatus tacite probarent, & sic nihil in amicis consilii reperiret, de consilio ad concionem processit. multas autem ejusmodi transpositiones in his auctoribus factas, & deprehendimus alibi, & sanavimus.*

GRUTERVS.

1 *Qui eum audire non poterant.*] Existat & illud *videre in Palat.* ut forsan voluerit dicere auctor, eis odiosum fuisse ad spectum Maximini. dicimus enim vulgo, *non possum te videre, pro eo quod est, invitus te video, tædet me aspectus tui.*

CASAVBONVS.

2 *Consilium habuit.*] Scrib. *consilium.*

SALMASIVS.

3 *E consilio in concionem processit.*] Vetus editio; sed *consilio ad concionem. lege, de consilio ad concionem processit. nec aliter Pal.*

1 *Concia*

tatusque milites ad communes injurias vindicandas.
 1 Concio denique omnis militaris fuit, cujus hoc 18
 exemplum est. *Commilitones, rem vobis notam proferimus.* 2 *Afri fidem fregerunt. quid dicam, fregerunt? nam quando tenuerunt?* 3 *Gordianus senex debilis & morti vicinus sumpsit imperium. Sanctissimi autem P. C. illi, & qui & Romulum Casarem occiderunt, me hostem judicaverunt,* 4 *quum pro his pugnarem & ipsis vincerem; nec solum me, sed etiam vos* 5 *& omnes qui mecum sunt,* 6 *quos & senatui acceptissimos, & sibi adversissimos esse crede-*

CASAUBONUS.

1 Concio denique omnis militaris fuit, cujus hoc exemplum est.] Videtur affirmare è publicis monumentis descriptam esse concionem quæ subjicitur: neque aliis verbis usum Maximinum. Sanè etiam in ea concione quam illi tribuit Herodianus, nonnulla observare licet, quæ istius imitationem redoleant.

5 Et omnes qui mecum sunt.] Regius, sentiunt.

6 Quos & senatui acceptissimos, & sibi adversissimos esse credebant.] De patribus conscriptis loquitur: quomodo igitur à patribus senatum separat? nisi voluit videri, paucos è patribus, sibi adversari, non autem totum senatum. sed vide quæ statim dicemus.

SALMASIUS.

1 Concio denique omnis militaris fuit cujus hoc exemplum est.] Eandem hanc concionem sed aliis verbis posuit in Gordianis Capitolinus. sed istam ut simpliciore & genio Maximini accommodatiorem non ipse confinxisse Capitolinus, sed è monumentis publicis descripsisse. illam vero alteram quæ in Gordianis legitur, calamistris inussit. ideoque hoc loco ejus concionis quam habuerit Maximinus, exemplum se subjecisse ait: ibi autem vage scripsit, tali genere concionis cohortatum esse milites Maximinum.

2 Afri fidem fregerunt, quid dicam

fregerunt? nam quando tenuerunt?] In altera concione: *Afri Punicam fidem præstiterunt. quod brevius & elegantius.*

3 Gordianus senex debilis & morti vicinus sumpsit imperium.] In altera concione τῶν ἰσχυρῶν ποικίλλει τὸ λόγῳ Capitolinus. hoc modo: *Nam duos nobis Gordianos, quorum alter senio ita affectus est, ut non possit assurgere, alter ita luxurie perditus ut debilitatem habeat pro senectute, imperatores fecerunt.*

4 Quum pro his pugnarem & ipsis vincerem.] Ibidem: *dum nos in Germania Romanam defendimus majestatem, dum nos Illyricum à barbaris vindicamus. & paulo post: & pro quorum liberis arma portamus, hi contra nos xx viros statuerunt, & omnes velut contra hostes sententias protulerunt.*

GRVTERVS.

5 Qui mecum sentiunt; & Gordianos patrem ac filium Augustos vocarunt.] Obsequutus sum libris à Casaubono nostro excullis, & abjeci quattuor omnino lineas verborum intermedias, quæ in iisdem codicibus non comparebant, absuntque etiam nostro Palatino. verba enim illa omnia inuenta huc ex cap. iiii. vitæ Maximini ac Balbini.

SALMASIUS.

6 Quos & senatui acceptissimos & sibi adversissimos esse credebant.] Palatinus etiam hæc verba hoc loco agnoscit,

credebant. ¹ Quare factum est (ut diximus) ut Gordianum adolescentulum principem peterent, qui statim factus est. Nec prius permisi sunt ad Palatium stipati armatis ire quam nepotem Gordiani Caesaris nomine nuncuparent, & Gordianos patrem ac filium Augustos vocarent. ² Ergo si viri estis, si vires habetis, ³ eamus contra senatum & Afros: ⁴ quorum omnium bona vos habebitis. Dato igitur

scit, quæ tamen aliter legit. sic enim habet: quam & senatu acceptissimam & sibi adversissimam esse credebant. quæ ex vita Maximi & Balbini huc traducta esse ad locum ostendimus. sic enim ibi debet continuari oratio: timebant enim severitatem ejus homines vulgares, quam & senatu acceptissimam & sibi adversissimam esse credebant, quare factum est ut diximus, &c. quæ importune huc translata esse & illinc avulsa, vel cæco potest patere, ut ibi pluribus aperiemus.

CASAUBONUS.

¹ Quare factum est, ut diximus, ut Gordianum adolescentulum principem peterent.] Ubi hoc dixit Maximinus? aut quo rejiciunt nos ista verba? hoc primum malè me habet isto loco. deinde illud quod de tertio Gordiano hic loquatur Maximinus. atqui prima hæc illius fuisse concio dicitur post acceptum de senatus defectione nuntium: quo tempore de Gordiani nepote nihil dum cogitatum fuerat. tempus enim fere duorum mensium intercessit à priorum Gordianorum creatione, ad tertii designationem. Accedit quod locutus de adolescentulo Gordiano subjicit querelam de patre filioque, toto rerum gestarum ordine conturbato: quæ vitia in ea concione quam recitat Herodianus non invenias: ubi de tertio Gordiano mentio nulla: neque aliud quidquam quod historiæ non consentiat. His de causis regium codicem sequor, qui pro legitimis omnia hæc non agnoscit: quos & senatus acceptissimos & sibi adversissimos esse cre-

debant. Quare factum est, ut diximus, ut Gordianum adolescentulum principem peterent, qui statim factus est: nec prius permisi sunt ad palatium stipati armatis ire, quam nepotem Gordiani Caesaris nomine nuncuparent. Quid dubitamus? satis constat non posse alio hæc verba, quam ad Maximi atque Balbini creationem pertinere. quod adeo verum est, ut libro de iis scripto eadem penitus verba repetantur. is locus est legitimus. huc verò quis casus, sive quis furor ea invexerit, difficile est divinatu. Sequamur ergo regium codicem, & iis sublatis ita scribamus: me hostem judicarunt, cum pro his pugnaverem, & ipsis vincerem: nec solum me, sed etiam vos, & omnes qui mecum sentiunt: & Gordianos patrem ac filium Augustos vocarunt. Prorsus insignis restitutio, quam imputant nobis regiæ membranæ: quibus & Puteani alter codex assentitur.

SALMASIUS.

² Ergo si viri estis, si vires habetis.] Concio in vita Gordianorum: quoniam agite ut viros decet.

³ Eamus contra senatum & Afros.] Eadem concio: properandum est ad urbem. utriusque autem concionis ideo comparationem institui, ut ostenderemus eandem plane esse, & eodem tempore à Maximino habitam, sed verbis ab auctore variatam: cujus exemplum heic proposuit, ut à Maximino habitata est: illic vero sensum potius ejus quam verba ipsa maluit ponere.

CASAUBONUS.

⁴ Quorum omnium bona vos habebitis.] Et prin-

tur stipendio, & quidem ingenti, Romam versus cum exercitu proficisci cœpit. Sed Gordianus in Africa primum à Capeliano quodam agitari cœpit cui Mauros regenti successorem dederat. Contra quem filium juvenem quem misisset, acerrima pugna interfecto filio, ipse laqueo vitam finivit, sciens & in Maximino multum esse roboris & in Afris nihil virium, multum quinimo perfidiæ. Tunc Capelianus victor pro Maximino omnes Gordiani partium, motu partium in Africa

SALMASIVS.

5 Sciens & in Maximino multum esse roboris & Afris nihil virium.] Prima editio: in Afris nihil virium. eadem refert in Gordiani senioris vita, sed verbis paulo diversis: cum in Africa nihil presidii, & à Maximino multum timoris, & fides Punica perurgeret, & Capelianus instaret, &c. Herodianus, σύνοδὸν τῶν δυνάμεων Μαξιμίλων, ἔδδεν ἵεράων ἐν Λιβύῃ ἀξιόμαχον ἰσθόροπον.

6 Omnes Gordiani partium motu partium in Africa interemit.] Hæc mera balbuties est, cui mederi sunt conati doctissimi viri, sed irritis conatibus recesserunt. nec melius fortassean nobis successisset, nisi opem suam operæ nostræ commodasset optimus liber Palatinus, in quo scriptum ita hunc locum reperi: Tunc Capelianus victor pro Maximino, omnes Gordiani metu partium interemit. ex quo primæ editionis auctor edendum curavit: omnes Gordianos metu partium interemit. omnino ἀσέχως. in distinctione tantum, non in mutatione, salus, hoc modo: Tunc Capelianus victor omnes Gordiani metu partium, interemit. quorum verborum ista mens est: Capelianus victor, metu Gordiani partium, hoc est metuens, ne Gordiani partes in Africa de novo resurgerent, passim omnes interemit. & id sequentibus confirmatur: nec cuiquam pepercit, prorsus ut ex animo Maximini videretur id facere. civitates denique subvertit, sana deripuit, donaria militibus distulit.

Et principium hujus concionis idem apud Herodianum, si sententia spectetur, potius quam verba; & clausula plane gemina: nam ait ibi quoque Maximinus: ὡς ὑπέροξα ἐμὸν τε ὑμῖν τὰ κείνων πέντα δέονα, ὑμῖν τε ἀδελῶς λαβῆσι καρπέαζ.

GRVTERVS.

1 Sed Gordianos in Africa primum à Capeliano quodam.] Sic & Pal. non Capelliano.

6 Omnes Gordiani partium, motu partium in Africa interemit.] Pal. omnes Gordiani metu partium in Africa: ita ut liqueat restituendum, omnes Gordiani partium, metu partium in Africa, sententia expediensissima. veritus, inquit, ne partes adhuc alia exorirentur in Africa, omnes qui eas fovere possent, adhæserantque ante Gordianis, interemit.

CASAVBONVS.

2 A Capeliano quodam.] Melius Capelliano. senatorem fuisse scribit Herod.

3 Cui Mauros regenti successorem dederat.] Διαδοχὸν πρὸς αὐτῷ ἐπεμψῆς, καὶ τὸ ἔθνος ἐξελεθεῖν ἀκέλευσε.

4 Filium juvenem cum misisset.] Non adeo juvenem: erat enim annorum XLVI. Herodianus hanc partem historiæ hujus aliter paullo narrat.

6 Omnes Gordiani partium, motu partium in Africa interemit.] Dele illa, motu partium, aut muta in melius. quod non possumus nos.

frica interemit atque proscripfit. Nec cuiquam pepercit, prorsus ut ex animo Maximini videretur hæc facere. ¹ Civitates denique subvertit, fana diripuit, donaria militibus divisit, plebem & principes civitatum concidit. ² Ipse præterea militum animos sibi conciliabat, ³ præludens ad imperium si Maximinus perisset. ²⁰ ⁴ Hæc ubi Romam nuntiata sunt, senatus Maximini & naturalem ⁵ & jam necessariam crudelitatem timens, mortuis duobus Gordianis, ⁶ Maximum Pupienum

EX

visit, plebem & principes civitatum concidit. ἐπεξήγησις enim est ejus quod heic dixerat, omnes interemit.

CASAUBONUS.

¹ Civitates denique subvertit.] Ipsam Carthaginem, & omnes alias quæ imagines Maximini detraxerant, aut lutaverant. subvertit autem, non mœnia, sed statum civitatum, omnes honoratos contrucidans.

² Ipse præterea militum animos sibi conciliabat, præludens ad imperium, si Maximinus perisset.] Elegantissime expressit sumptam ex Herodiani historia sententiam: λευθανόντως δ'νοίαν ἑαυτῶν ὡρῶν τῶν στρατιωτῶν μιν ἀμύνει, ἢ ἐπὶ τῆς πεισθῆναι τοῦ Μαξιμίνου πρᾶξι, αὐτὸς ἔχων δύναμιν δ'νοῦσαν τῶν δρχῶν ἀνελπιήσαιτο.

⁴ Hæc ubi Romam nuntiata sunt.] Ὡς δὲ εἰς Ρώμην ἐδηλώθη ἢ τῆς πεισθῆναι τελευτή.

⁵ Etiam necessariam.] Expressit illa, καὶ ἐπὶ δ'λόγησις αἰτίας.

SALMASIUS.

³ Præludens ad imperium.] Idem liber cum veteri editione, proludens. proludere, idem est quod præludere. sic prorogare, & prærogare, & utrumque pro dispensare, & protentare in Glossis, ὡς περιεργεῖν. & similia.

⁶ Maximum Pupienum ex præfecto urbi.] Vetus editio: ex præfectis urbi. optime. ira enim loquuntur auctores isti. ex præfectis, est præfectorius:

sic vir ex consulibus, consularis: ut ex ducibus infra in Gordiano tertio: ante ipsam aram à Gallicano ex consulibus, & Mecenate ex ducibus interempti sunt. ita, viri ex militibus, pro militares viri, in Salonino. nos multa alia ejusdem generis in superioribus animadversionibus notavimus.

GRUTERVS

³ Præludens ad imperium.] Palatin. nihilo deterius, proludens ad imp.

⁶ Maximum ex præfecto.] Ad stipulatur & Pal. aliorum scriptis, excluditque nomen Pupieni, quod huic Maximo subjungebatur in retro vulgatis.

CASAUBONUS.

⁶ Maximum Pupienum.] Ex antiquis nummis viri docti pridem docuerunt, dictum fuisse hunc M. CLODIVM PVPPIENVM MAXIMVM. sed omissis nomine & prænomine, auctores Græci Latinique cognominibus solis hunc denotarunt; illi MAXIMVM semper appellantes, hi semper PVPPIENVM. Capitolinus qui Herodianum, ut ostendimus, pæne ad verbum interpretabatur, Maximum cum illo ubique nominat, non autem Maximum Pupienum, ut hic perperam scriptum est. sed delenda vox Pupienum, non solum quia regius & Puteani libri eam non agnoscunt; verum etiam, quia Capitolinus cum hunc librum scriberet, Maximus & Pupienus, ejusdem hominis esse cognomina penitus ignoravit. quare cum

ex præfecto urbi, ¹ & qui plurimas dignitates ² præcipue gessisset, ignobilem genere, sed virtutibus clarum, ³ & Clodium Balbinum, ⁴ moribus delicatiorum, imperatores creavit. Quibus à populo Augustis appellatis, per milites & eundem populum etiam parvulus nepos Gordiani Cæsar est dictus. Tribus igitur imperatoribus contra Maximinum fulta Resp. est. Horum tamen Maximus vita severior, prudentia gravior, virtute constantior: denique ipsi contra Maximinum & senatus ⁵ & Balbinus bellum tradiderunt. Profecto igitur ad bellum Maximo contra Maximinum, Balbinus Romæ bellis intestinis & domesticis seditionibus

cum apud Latinos scriptores Pupienum nominari observasset, quem Herodiano, Dexippo & aliis Græcis constanter sciret dici Maximum, ita impeditus hæsit, ut expedire se ex ea difficultate non potuerit. Et tamen suspicabatur Capitolinus quod res erat: sed suspicioni suæ non poterat fidem habere. ideo scribit extremo hoc libro: *Hic error unde natus sit scire non possum, nisi forte idem est Pupienus, qui & Maximus. quod ideo testatum posui, ne quis me hoc nescisse crederet: quod revera magnum stuporem ac miraculum creat.* Sed æstu hoc tandem liberatus est, cum in libros Fortunatiani incidisset. nam ait in fine libri quem de Maximo & Balbino scripsit: *Sed Fortunatiano credamus qui dicit Pupienum dictum nomine suo, cognomine vero paterno Maximum: ut omnium stupore legentibus aboliti videantur.* postrema verba, quæ sunt depravatissima, sic corrige, *ut omni jam stupore legentes hæc absoluti videantur.* respiciebat cum hæc scriberet, superiora verba è libri hujus fine. Sed nonne prodigii instar est, Capitolino venisse nunquam in mentem, ut lapides aut nummos inspiceret: nam ad id genus *ἀπορίας* dissolvendas, non aliud certius præsidium, quam quod è veteribus nummis, aut

lapidum monumentis petitur.

¹ *Et qui plurimas dignitates, præcipue gessisset.*] Lego, q. pl. dignitates, militares præcipue g. Herodianus, τὸ ἐν ἀξιώμασιν, ἐν τε πολλαῖς στρατιωτικαῖς ἡρώδοις. plura suo loco Capit.

³ *Et Clodium Balbinum.*] Nummus apud Onuphrium, IMP. CÆS. D. COELIVS. BALBINVS. AVG. Lege igitur *Coelium*, tamen alibi sic vocat Capitolinus: ut in tertio Gordiano: & fortasse non aliter ipse scripserat. apud Victorem *Cacilius*.

⁴ *Moribus delicatiorum.*] Herodianus τὸ δὲ ἡθὺς ἀπαλώσεσθαι.

GRUTERUS.

² *Præcipue gessisset.*] Sic sine verbo alio Palat. an præcipue heic notet eximie, aut quid simile, viderint alii.

³ *Et Clodium Balbinum.*] Tres hæ voces non adsunt Pal. nisi à manu recentissima inter lineas.

⁵ *Et Balbinus bellum crediderunt.*] Sic Pal. melius quam vulgati tradiderunt.

SALMASIUS.

⁴ *Moribus delicatiorum.*] Videtur legisse apud Herodianum Capitolinus, τὸ δὲ ἡθὺς ἀπαλώσεσθαι. pro quo hodie legimus, ἀπαλώσεσθαι.

bus urgebatur, occisis præcipue per populum ¹Gallicano & Mæcenate: qui quidem populus à prætorianis laniatus est, quum Balbinus resistere seditionibus non satis posset. ²Denique magna pars urbis incensa est. Et recreatus quidem imperator fuerat Maximinus, audita morte Gordiani atque ejus filii, Capeliani victoria. verum ubi & aliud senatusconsultum accepit quo Maximus & Balbinus & Gordianus imperatores appellati sunt, intellexit senatus odia esse perpetua, & se vere hostem omnium iudicio haberi. ³Acrior denique Italiam ingressus est. Ubi quum comperisset Maximum contra se missum, vehementius sæviens, ⁴quadrato agmine ⁵Hemonam venit. Sed provincialium omnium consilium hoc fuit, ut sublatis omnibus quæ victum præbere possent, intra civitates se reciperent, ut Maximinus cum exercitu fame uretetur. denique ubi primum castra in campo posuit, ⁶neque quicquam commentus reperiret, incensus contra

CASAUBONUS.

¹ Gallicano & Mæcenate.] Confer cum uberiore descriptione apud Herodianum. Tangit & libro seq.

² Denique pars magna urbis incensa est.] Tanta pars urbis, quanta non erat tum quævis maximarum urbium.

³ Quadrato agmine.] Herodian. Ταῖς τῶν ὀπλιτῶν φάλαγγας ἐς τετραγωνα ἐπέξει χήμας. & causam ibi lege.

⁴ Hemonam venit.] Varie corruptum est hoc nomen apud Græcos Latinosque scriptores. sed recta scriptura est, EMON, vel EMONA. ut dicitur Veron, & Verona, Narbo, & Narbona, & similia. Græci Ηῤῥων. ut Zosimus libro quinto, ubi habes de conditu hujus urbis digressiunculam. in Ptolemæi codicibus Ηῤῥωννα. in tabula itineraria quam Marco Vellero debemus & antiquis inscriptionibus nonnullis EMONA recte scriptum. & ita semper emendan-

dum: nam ubique depravate hoc nomen scribitur: ut in hac historia apud Herodianum: ἐπίσημον ὡς ἐστὶν ἡ Γαλιαν πόλις, ἢ ἡ Γαλιαν Ηῤῥων οἱ ἐπιχώριοι: scribendum Ηῤῥωννα. Et Herodianus autem, & Capitolinus ex illo Emonam Italiae urbibus accensent: quomodo videlicet urbes finitimæ modo huic, modo illi earum provinciarum quas contingunt attribui solent à scriptoribus, talium sæpe incuriosis, ut & Strabo observat. nam re vera Emona Pannoniæ superioris urbs erat, in finibus ejus sita, qua in Noricum ibatur & Italiam. ideo Ptolemæus inter Italiam & Pannoniam superiorem esse scribit, ὑπὸ τὸ Νωρικόν. Zosimus inter Pannoniam & Noricum.

GRVTERVS.

⁴ Quadrato agmine Hemoniam venit.] Haud secus quoque Pal. noster.

SALMASIUS.

⁵ Neque quicquam commentus reperiret.]

tra eum exercitus suus, quod fame in Italia laborasset, in qua post Alpes recreari se posse credebat, murmurare primum cœpit, deinde etiam aliqua libere dicere. Hæc quum vellet vindicare, multum exarsit exercitus, & odium tacitum in tempus distulit, quod loco suo statim prodidit. ² Plerique sane dicunt, ipsam Hemonam vacuum & desertam inventam esse Maximino stulte lætante quod quasi civitas tota cessisset. Post hoc Aquileiam venit, quæ contra eum armatis circa muros dispositis, portas claudit: ³ nec propugnatio defuit, ⁴ Menophilo & Crispino consularibus viris autoribus. Quum igitur frustra obsideret Aquileiam ²³ Maximinus, legatos in eandem urbem misit. Quibus

viret.] Corrupte in Pal. *cunctaunum.* ex quo tamen colligas legendum: *neque quicquam commeatum reperit.* nam idem *reperit*, habet, non *reperiret.*

CASAUBONUS.

¹ *In qua post Alpes recreari se posse putabat.]* Ergo Emona cis Alpes? Videtur Capitolinus qui legebat apud Herodianum in Italia esse hanc urbem, temere inductus ut cis Alpes sitam putaret. sed negligenter legitur Herodiani verba: qui ait diserte, Ἰδρυμένη πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἑστὴ Ἰαπωνία. trans Alpes igitur: nam referendum illud *ante* ad Maximinum è Pannonia venientem. quod verum esse constat ex Ptolemæi descriptione: qui Emonam locat in commissura Cetii montis & Albani. quos montes Alpium appellatione Herodianus hoc loco, ut & alii multi veterum, est complexus. melius profecto quam Zosimus, qui Apenninos sine exemplo nominat, montes quibus Pannonia & Noricum separantur, quique Emona Aquileiam petentibus necessario superandi. sed aliter fortasse scripserat Zosimus. Ceterum excusari posse Capitolinum non negaverim, si ejus verba de fame accipiantur quam passus Maximini exercitus

ad Aquileiam; non de ea quam Emonæ.

² *Plerique sane dicunt.]* Herodianum significat, quem vide.

³ *Nec oppugnatio defuit, Menophilo & Crispino consularibus viris autoribus.]* Mendosus locus: nam obsidentibus non obsessis convenit verbum oppugnare. Menophilus autem & Crispinus viri consulares à senatu Aquileiam missi, tuendæ urbi. Scribam, *nec oppugnatis animus defuit.* aut illa delenda, *nec oppugnatio defuit.*

SALMASIUS.

³ *Nec oppugnatio defuit.]* Mendum hujus *γενῶς* viderunt eruditi homines, emendationem non item. Maximinus Aquileiam, quæ portas ipsi clauserat, oppugnabat; at oppidani propugnabant. scribendum igitur: *nec propugnatio defuit.* idque auctore codice Palatino.

⁴ *Menophilo & Crispino consularibus viris autoribus.]* Menophilo in Palatino, & ita etiam in sequentibus scribitur.

GRUTERVS.

³ *Nec oppugnatio defuit, Menophilo & Crispino Consularibus viris autoribus.]* An oppugnatio idem nostro est, quod propugnatio alii? ita videtur, nisi forte fuit, *nec oppugnatis ratio defuit.*

bus populus pene consenserat, nisi Menophilus cum collega restitisset, dicens, ¹ etiam ² deum Belenum per aruspices spondidisse Maximinum esse vincendum. ³ Unde etiam postea Maximini milites jactasse dicuntur, Apollinem contra se pugnasse, nec illam Maximi aut senatus, sed deorum fuisse victoriam. Quod quidem idcirco ab his fictum esse dicunt ⁴ quod erubescant armatos se pene ab inermibus victos. ⁵ Ponte itaque

SALMASIVS.

¹ *Etiam Deum Belenum.*] Belenum, Palatinus, ad cuius oram glossa vice eadem manu adscriptum est, id est Martem. Apollinem tamen sic dictum fuisse docet Herodianus, apud quem scribendum: Βέλιον κελῆσι τέτον, σεῖσι τε ὑπερφωῶς, Ἀπόλλωνα εἶναι ἴελοντες. Apollinem quoque paulo post vocat Capitolinus, unde Maximini milites jactasse dicuntur Apollinem contra se pugnasse. falsus igitur illius glossulæ auctor, nec bene Capitolinum legerat. perperam, Βέλιον κελῆσιν, in Herodiano legitur. scribendum, Βελίνον. Belinus enim & Belenus dicebatur. verus inscriptio:

BELINO

SEX

CÆSERNIVS

FAVSTVS.

item in alia:

BELINO AVGVSTO

SACRVN.

item in alio saxo:

BELINO SACRVN L.

VECTONIVS.

in quibusdam, APOLLO BELENVS AQVILEIENSIS appellatur.

³ *Unde etiam postea Maximini milites jactasse dicuntur.*] Pal. Maximiani milites, lego: Maximiniani milites; vel, Maximiniani. sic infra: ad Maximinianas revertimur res.

⁴ *Quod erubescant armatos se pene ab inermibus victos.*] Non deterius esse judico, nisi sit melius, quod præferunt Pal. & vetus editio: quod erubescant armati sic pene ab inermibus victi.

GRVTERVS.

² *Quod erubescant armatos se pene ab inermibus victos.*] Pal. armati sic pene ab inermibus victi.

CASAUBONVS.

² *Deum Belenum.*] Herodianus: Βέλιον κελῆσι τέτον, σεῖσι τε ὑπερφωῶς, Ἀπόλλωνα εἶναι ἐβέλοντες. plura de hoc Gallorum, vel, ut ait Tertullianus, Noricorum deo, pridem viri docti. Lege Aufonianas nobilissimi Josephi Scaligeri, & Inscriptiones veteres.

⁵ *Ponte itaque cupis factis.*] Cupas dixit quæ Herodianus οἰνοφόρα σκλήπερι φερῆς ζύλα. vasa lignea, transportando vino, rotunda. hæc vasa cum erant majora, recta stabantur, & operculis tegebantur, quorum meminit Nonius ex Varrone. nec vinum solum ibi servabant, sed etiam triticum, similiaque, ut Jurisconsulti docent. minora doliis similia utrinque clausa, apta deferendo huc illuc vino, ut scribit Herodianus. his utebantur ad pontium fabricam, tanquam utribus ad eos quos vocabant alcogephros, quasi ἀσκοζοφόρα. Lucanus lib. iv. de ponte à Basilo confecto:

Namque ratem vacua sustentant undique cuppæ:

Quarum porrectis series constricta catenis;

Ordinibus geminis obliquas excipit alnos. sed & majores illæ cupæ ab altera parte apertæ, usum navium aliquando præbebant: Hesychius, κύπελα εἰδῆς

δὲς ἡγεῖς. & in Glossis veteribus exponitur cupa γαυλός. quod Græcis Latinisque certum navigii genus significat. vertitur ibidem & βῆτις μεγάλη. recte. nam idem Græcis βῆτις ac Latinis cupa. apud Heronem mathematicum κῆπα, (sic enim scriptum invenio in antiquiss. membranis.) & βῆτις duo sunt nomina ingentium vasorum vinario- rum: inter quæ hanc differentiam observo, quod hæc major quam illa: præterea cupa ab inferiore parte latius patet, angustius à superiore. contra buttis. proponitur enim ab Hero- ne κῆπα, ἡς ἢ κατω ἀφ' ἡμετέρας ποδῶν εἶναι ἢ ἀνω ποδῶν ἢ τε ἢ ὑψὺ αὐτῆς ποδῶν ἢ. buttis vero ita describitur, ut in superiore parte dime- tiens illius sit pedum sex; in infe- riore autem pedum octo; altitudo totius vasis, pedum decem.

SALMASIVS.

5 Ponte itaque cupis facto.] Et heic glossam habuit in margine adpositam codex antiquus, id est navibus. sed ite- rum falsus est, ut in Beleno supra. Cupæ quidem genus etiam navis sunt, sed non in hoc loco, ubi gran- dia vasa vinaria significant, quorum usus in pontibus contexendis & tu- multuariis tabulatis extruendis, ut apud Dionem in Nerone: ἐν μὲν τῷ μέσῳ καὶ ἐπὶ τῷ ὕδατι τὰ τε σκόλη τὰ οἴνηρά τε ξύλινα τὰ μεγάλα αἰσθη- θῆναι, καὶ ἐπ' αὐτῶν σκίδες ἐπιπέγα- σαν. illa σκόλη τὰ οἴνηρά, τὰ ξύλινα, τὰ μεγάλα quæ Dio vocat, sunt, quas cupæ heic appellat Capitolinus. veteres Glossæ: cupa seu vagna, βῆ- τισ μεγάλη, ἢ πνευ γαυλόν καλῶσι. eadem Glossæ in voce Vagna: Vagna seu cupa, βῆτις μεγάλη, ἢ πνευ γαυλόν καλῶσι. illi auctori Glossa- rum vagna & cupa res eadem est. & utramque βῆτιν μεγάλην exponit, quam quibusdam γαυλόν esse di- ctam autumat. ibi γαυλόν navigii genus accipit vir doctissimus ad hunc locum, quomodo Græcis & Latinis

accipi censet. in quo perspicue falli- tur. nam γαυλός Græcis quoque ge- nus vasis est vinarii, vel etiam lactarii. γαυλόν enim Helychius exponit ποι- κρικόν ἢ γαλακτικόν ἀγχείον. cui proxime veteres Glossæ γαυλόν sinum interpretantur, quod vas esse in quo lac ponitur nemo ignorat. γαυλός, ποικρικόν ἀγχείον, hoc finum. in veteri epigrammate: γαυλοὶ γλα- γοπίδακες. sed vas quoque vinarium significat, ut discimus ex illis duobus locis Glossarum jam à nobis produ- ctis. Suidas; γαυλός οἴνηρον ἀγχείον, ἐν ξύλων κατεσκευασμένον, ἢ Ἴτα- λοὶ μαρξάναν ὀνομάζουσιν. vidēs γαυ- λόν exponi μαρξάναν, quam vocem Italicam esse scribit. hinc non vane augurot, Manganam illi grammatico appellari, quæ in Glossis Vagna dici- tur. quod ita esse facile mihi assen- tientur, qui norunt litterarum m & v invicem permutationem, ut Man- gana, & Vagna: & inde Vagna idem sit. an Græculi potius more suo vo- cem Latinam Vagnam, dum expri- mere conantur, sic enunciaverunt ut proxime ad Græcam aliquam for- mam accederet? quod in aliis sex- centis vocibus Latinis fecisse eos ali- bi offendemus. non dubium igitur quin vagna sit illa mangana Græculi grammatici, qui in voce μαρξάνα idem repetit: μαρξάνα, inquit, τὸ οἴ- νηρον ἀγχείον ἐν ξύλων κατεσκευασ- μένον. & paulo post: μαρξάναν οἱ Ἴταλοὶ ὀνομάζουσιν ὃ ἐστὶ γαυλός. eadem verba leguntur in Glossario nomico. Vagna igitur & Cupa & But- tis vasa vinaria sunt ingentis magni- tudinis: & notandum in illo Glos- sario bis cupam exponi, βῆτιν μεγά- λην, ad differentiam parvarum but- tium: nam βῆτις vas magnum & parvum significa, sicut & cupa, cujus diminutivum cupella vas admodum exiguum designat, quod Græci γο- σπιδιον dicunt. eadem Glossæ: cupil- lam, γοσπιδιον. mutatis in suas af- fines, litteris, gobellam, vel gobellum ap- pellamus, vas quo bibitur. sed & cu-

que cuppis facto, Maximinus fluvium transivit, & de proximo Aquileiam obsidere cœpit. Ingens autem oppugnatio & discrimen tunc fuit, quum se cives sulfure & flammis, cæterisque hujusmodi propugnaculis à militibus defenderent: quorum alii nudabantur armis, aliorum vestes incendebantur, aliorum oculi extinguebantur, diruebantur etiam machinamenta. Inter hæc Maximinus cum filio suo adolescente, quem Cæsarem appellaverat, circumire muros quantum à teli jactu satis tutus esse posset, nunc suis verbis mili-

tes,

ram quoque vocamus genus poculi unde bibitur non valde magni. sic buticulam vitrei vasis genus non nimis grande. quæ omnia longe sunt infra illam magnitudinem, qua illas cupas & βύτλις μεζαλας fuisse videmus. sed & γαυλόν, γδυσπίλλω exponit Hesychius. veteres Glossæ Græcolatinæ: βύτλιον, cupella: βύτλις, cupa. Latini etiam Buttionem dixerunt. unde Buttionem argentei apud Anastasium. corrupte tamen ubique apud eum scribitur, Butronem, pro Buttionem. ut enim δαμάλιον Græci, Latini damalionem dixerunt, & σπυρίδιον, struthionem, sic βύτιον, buttionem. in Leone iv. quamobrem obtulit in basilica beati Petri Apostoli buttionem argento purissimo cum gabathis argenteis pendentibus in cætenulis septem. idem in Leone iii. ipse vero almsicus Pontifex in venerabili monasterio Sancti Sabæ fecit buttionem argenteam cum canistro suo pendentem lib. duodecim. idem alibi: & in Ecclesia beati Petri Principis Apostolorum propter honorem ac vigorem ipsius Ecclesie fecit buttionem ex argento purissimo qui pendet in Presbyterio ante altare majus, pensantem libras centum quadraginta & novem. quibus omnibus locis butro perperam pro butio scriptum habetur apud Anastasium. sciendum præterea est cupam, de majore vase vinario scribendum esse unico p: & cuppam de minore scribi debere, & utriusque vocabuli divertiam esse originem. cupa enim à

Græca voce κύπη, quæ navis genus est. Hesychii Glossæ: κύπη, εἰδὸς τι νεῶς ἢ ἐξ ὕλης ἢ χόρτου οἰκήσεως. hinc cybea navis apud Ciceronem in Verrem pro cypea, hoc est κύπαλα. male viri docti pro cymbæa esse autumant. sic, cubas pro cupis Adelmus de laudibus virginum semper scribit:

En iterum sancti, st. ofa stimulante draconis

Martyres in cubas mittuntur fomite faris.

atque ita in aliis locis. cupas vulgo vocamus in idiomate nostro Gallico, ejusmodi grandiora vasa vinaria. cuppa vero cum per duo pp scribitur, scyphum aut pateram significat, & venit à Græco κύσσα. κύσσα, cuppa. Hesychius: κύσσα, ποτήριον. illud autem κύσσα factum est ex κύμω. κύμω, genus poculi, Dorice κύμωα, & Æolice & Laconice κύσσα. perperam hodie viri docti cupas, & cuppas confundunt. cuppam hodie vocamus, une coupe: cupam, une coupe. cupillum quod in veteribus glossis habetur, & γδυσπίλλω exponitur, aut cupillum scribendum, aut cupillum, vel cupellum, à Græco κύπελλον deducendum. non tamen ignoro Græcos κύμωλον poculum & navem vocare, & κύμωλον esse genus navis & pateræ. sic βύτλις, & minoris & majoris formæ vas significat. sed hæc alibi pluribus.

I 22

tes, nunc oppidanos rogare. verum nihil profecit. Nam multa & in eum crudelitatis causa, ' & in filium qui speciosissimus erat, probra congesta sunt. Quare ²³ Maximinus sperans suorum ignavia bellum trahi, duces suos interemit, eo tempore quo minime oportebat: unde sibi milites etiam iratiores reddidit. ² Huc accedebat quod deficiebant commeatus, quia senatus ad omnes provincias & portuum custodes literas dederat ne aliquid commeatum in Maximini potestatem veniret. ³ Miserat præterea per omnes civitates prætorios & quæstorios viros, qui ubique custodias agerent, & omnia contra Maximinum defenderent. Effectum denique est ut obsessi angustias, obsidens ipse, pateretur. Nuntiabatur inter hæc orbem terrarum consensisse in odium Maximini. Quare timentes milites, ⁴ quorum affectus in Albano monte erant, medio forte die ⁵ quum à prælio quiesceretur, & Maximinum & filium ejus quiescentes in tentorio positos occiderunt, eorumque capita præfixa contis Aquileiensibus demonstraverunt. ⁶ In oppido igitur vicino statim

Maxi-

CASAUBONUS.

1 Et in filium qui sp.] Vide inferius, ubi de his plura.

3 Miserat præterea per omnes civitates prætorios & quæstorios viros.] Omitit consulares quos solos Herodianus nominat: cum tamen tota hæc historia pæne ad verbum ex Herodiano sit descripta. studiosos accuratius contulisse non pœnitebit.

4 Quorum affectus in Albano monte erant.] Vide ad Spartiani Caracallum. affectus dixit, pro eo quod Herodianus, παιδας ἐν γυμνασίῳ. Supra de ea voce.

5 Cum à prælio quiesceretur.] Τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐν ἀνείσει τῆς πολέμου ἡσυχίας.

SALMASIUS.

2 Huc accedebat quod deficiebant commeatus.] Haud paulo melius in Palasino, & prima editione: quod defi-

ciebatur commeatibus. sic defici conditione dicitur in jure nostro. sic Suetonius, defici facultate dicendi in Augusto: nam deinceps neque in senatu, neque apud populum, neque apud milites loquutus est nisi composita & meditata oratione, quamvis non deficeretur ad subita, extemporali facultate. sic eum enim locum legimus ex libris, qui vulgo vitiatus habetur etiam in postrema præstantissimi Casauboni editione. subita enim & meditata opponuntur apud Plinium. Augustus non nisi meditata loquebatur, etiam si non deficeretur extemporali facultate, ad subita. defici facultate, Suetonio sic dicitur, ut hic defici commeatibus, & defici conditione. nam deficeret, ut hodie legitur apud Suetonium Latine loquendi ratio non patitur.

CASAUBONUS.

6 In oppido igitur vicino statim Maximini

D 4

Maximini statuæ atque imagines depositæ sunt, ¹ & ejus præfectus prætorii occisus est cum amicis clarioribus. ²⁴ Missa etiam Romam capita sunt eorum. Hic finis Maximinorum fuit dignus crudelitate patris, indignus bonitate filii. Quibus mortuis ingens lætitia provincialium, dolor gravissimus Barbarorum. Sed milites interfectis publicis hostibus recepti sunt ab oppidanis, rogantes: & primum ita ut ante imagines Maximi & Balbini & Gordiani adorarent, ² quum omnes dicerent priores Gordianos in deos relatos. Post hoc ingens ex Aquileia commeatus in castra quæ laborabant fame, traductus est, fessisque militibus alia die in concionem ventum est, & omnes in Maximi & Balbini verba jurarunt, Gordianos priores divos appellantes. Dicitur vix potest quanta lætitia fuerit, quum Romam per Italiam caput Maximini ferretur, occurrentibus cunctis ad gaudium publicum. Et Maximus quidem, quem multi Pupienum putant, apud Ravennam bellum parabat per Germanorum auxilia: qui ubi comperit consensisse exercitum sibi & collegis suis, occisos autem esse Maximinos, statim dimissis Germanorum auxiliis, quæ sibi contra hostem paraverat, Romam laureatas literas misit quæ in urbe ingentem lætitiā fecerunt, ita ut omnes per aras, & templa, & sacella, & loca religiosa gratias agerent. Balbinus autem homo timidior natura, & qui quum Maximini nomen audiret, etiam tremere, ³ hecatomben

mini statuæ atque imagines depositæ sunt] Apud Herodianum nulla oppidimentio: & constat in castris ad Aquileiam hæc gesta. fortasse Capitolinus aliter ista legit: συναρραγμένων ἐξ αὐτοῖς καὶ τῶν φρενέωντων δορυφόρων, τὰς τε εἰσβάτας ἐν τῶν σημείων κἀγαπῶσι.

¹ Et ejus præfectus prætorii occisus est, cum amicis clarioribus.] Lege clarioribus. Herod. φονδύεσι δὲ καὶ τῶν ἑπαρ.

χον Ἐρατῆ, πάντας τε τὰς ἐκείνων θυμῆος φίλους. Præfectus prætorii. infra nominatur Anotinus.

² Cum omnes dicerent priores Gordianos in deos relatos.] Γορδιανὸς ἐξ ἑλεγχῶν ἐκείνους εἰς ἕρανον καὶ θεῶν ἀνακεχωρημένους.

³ Hecatomben fecit.] Vide alterum de hac re Capitolini locum in libro de Maximo & Balbino: ubi fuscè describitur. ibi etiam de timore Balbini.

Hero-

ben fecit, juffitque per omnes civitates pari supplicari sacrificio. Deinde Maximus Romam venit, ¹ senatumque ingressus, ² actis ibi gratiis, concionem habuit, atque inde in Palatium cum Balbino & Gordiano victores se receperunt. Interest fcire quale senatusconsultum ²⁵ fuerit, vel ³ qui dies urbis, quum est nuntius interemptus Maximinus. ⁴ Jam primum is nuntius ⁵ qui ex Aquileiensi urbe Romam missus fuerat, tanto impetu, mutatis animalibus, cucurrit, ⁶ ut quarta die Romam veniret, quum apud Ravennam Maximum reliquisset: ⁷ & forte dies ludorum erat, quum subitò sedente Balbino & Gordiano theatrum nuntius ingressus est: atque antequam aliquid indicaretur, omnis populus exclamavit, Maximinus occisus est: ⁸ ita ut nuntius præ-

ventus,

Herodianus hoc solum: ὁ δὲ Βαλβῖος ἔλεγε αὐτὸς ἐκατόμβας ἔβουε.

GRUTERVS.

¹ *Senatumque ingressus, actis sibi gratiis concionem habuit.*] Sic Palatinus, & dicere videtur scriptor *Senatum Maximum gratias egisse ob expeditionem in Maximus.* sic cap. 26. acclamatur, *Maxime Auguste, tibi gratias.* conspiciuntur enim illa diserte in Palatino nostro, quamvis ea non repererint in suis membranaceis alii.

⁵ *Qui ex Aquileiensi Romam missus.*] Ita Pal. codex. antea vulgati, *Aquileiensi urbe Romam.* sed tale quid hi scriptores subintelligi volebant, non etiam exprimebant, ut supra sæpius dictum.

⁸ *Ita nuntius præventus, Imperatores qui adstant, gaudium judicaverunt.*] Sic & Palat. non ut vulg. *Ita ut nuntius præventus, Imperatores, &c. indicaverint.*

SALMASIUS.

⁴ *Jam is nuntius qui ex Aquileiensi urbe.*] Abest vox, *nuntius,* lib. Pal.

CASAUBONUS.

² *Actis sibi gratiis.*] *Actis ibi gr.*

³ *Qui dies urbis.*] Herod. εἰπεῖν ἐστὶ λόγῳ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῶ ἑορτῶν. Eunapius Sardinus in Legationum excerptis: ὅτι ἔτεκεν ὁ ἡλιος τῶν ἡμερῶν, οἷον τότε ἐξῆλθ' αὐτὸς πρῶτον ὄραν τῶ ἰσορεῖν.

⁶ *Ut quarta die Romam veniret.*] Confectis spatio cujusque diei vel *νοχθημέρῃ* cc. ferè M. P. nam Antoninus Aquileiam inter & Mediolanum milliaria ait esse cclxx. inde Romam, dxxviii. magna sane diligentia: sed non incredibilis; cum similis celeritatis aut etiam majoris exempla & apud veteres legantur, & hodieque edi sæpissime videamus. Constat hodiernos veredarios Roma Lutetiam sæpe diebus sex septem commeari: quæ longe major contentio est.

⁷ *Et forte dies ludorum erat.*] Aliter Herodianus: neque enim ludorum diem fuisse; sed populum gaudio exultantem post acceptum nuntium, in circum quasi ad concionem concurrisse. quod & Capitolinus mox significat, cum ait, populum ad concionem cucurrisse: nam ita exponendum ex Herodiano.

⁸ *Ita ut nuntius præventus.*] Scribe cum

ventus, imperatores qui aderant, gaudium publicum nutu & consensu indicaverint. Soluta igitur spectaculo, omnes statim ad suas religiones convolarunt: ¹ atque inde senatus ad principem, populus ad concionem cucurrerunt. Senatusconsultum hoc fuit: Recitatis in senatu per Balbinum Augustum literis acclamavit senatus, *Hostes populi Romani dii persequuntur. Jupiter optime tibi gratias. Apollo venerabilis tibi gratias.* ² *Maxime Auguste tibi gratias: Balbine Auguste tibi gratias. Tibi gratias Gordiane Auguste. Divis Gordianis templa decernimus.* ³ *Maximini nomen olim erasum, nunc animis eradendum. Hostis publici caput in profluentem abjiciatur, corpus ejus nemo sepeliat. Qui senatui mortem minatus est, qui senatui vincula minatus est, ut debebat interemptus. Sanctissimi imperatores gratias vobis agimus, Maxime, Balbine, Gordiane, dii vos servent. Victores hostium omnes desideramus: presentiam Maximi omnes desideramus. Balbine Auguste, dii te servent. Presentem annum coss. vos ornetis, in locum Maximini Gordianus sufficiatur. Post rogatus sententiam Cupidius Celerinus, hæc verba habuit, P. C. *eraso**

cum membranis, ita & nuntius præventus: & imperatores qui aderant, gaudium publicum nutu & consensu indicaverunt.

¹ *Atque inde senatus ad principem.]* Scripti, ad senatum principem. Puteano placebat, ad senatum principes. cui assentior. nam coactum senatum apparet: & fieri solitum in talibus testis historia multis locis.

² *Maxime Auguste tibi gratias.]* Absunt hæc è veteribus. sane aberat tum Maximus. sed in hujusmodi acclamationibus etiam absentes compellere sæpe soliti. gemmarum prasinarum passim apud Anastasium mentio in vitis Rom. Pont.

³ *Maximini nomen olim erasum.]* Nempe statuis, & aliis monumentis. nihil puto mutandum: sed interpre-

tatione supplendum quod deest. Amicissimus Rigaltius scribebat, olim tabulis erasum.

GRUTERUS.

¹ *Atque inde senatus ad Principem, populus ad concionem cucurrerunt.]* Palatino quoque, atque ad Senatum principem, quod & in aliorum scriptis; ut videatur admittenda conjectura probissimi Puteani, atque inde ad Senatum Principes.

³ *Maximini nomen olim erasum nunc animis eradendum.]* In Palatino visitur vacuum litterarum quatuor quinque inter vocem erasum, & sequens nunc. & aliquid deesse videtur. veniebat in mentem, nomen olim erasum annis, nunc animis eradendum; ut nocturnit loco verborum similitudo.

eraso nomine Maximinorum, appellatisque divis Gordianis, victoria causa principibus nostris Maximo, Balbino & Gordiano statuas cum elephantis decernimus, currus triumphales decernimus, statuas equestres decernimus, trophæa decernimus. Post hæc misso senatu supplicationes per totam urbem decretæ. Victores principes in Palatium se receperunt, de quorum vita in alio libro deinceps dicemus.

JULII CAPITOLINI
MAXIMINUS JUNIOR,

A D

CONSTANTINUM AUG.

MAXIMINUS JUNIOR, de cujus genere superius dictum est, tantæ pulchritudinis fuit, ³ ut passim amatus sit à procacioribus fœminis. Nonnullæ etiam optaverunt de eo

CASAUONUS.

MAXIMINUS JUNIOR.] Deleri debet titulus hic præfixus: non enim est liber alius, sed pars superioris, ut auctor ipse dixit statim initio.

SALMASIUS.

² MAXIMINUS JUNIOR, de cujus genere superius dictum est.] Pal. & vetus editio: de hujus genere superius dictum est. quæ scriptura vera est, & ad morem quem isti auctores tenent in continuandis duorum aut plurium imperatorum vitis, accommodata. scribendum igitur, vice tituli: MAXIMINUS JUNIOR, De hujus genere superius dictum est. is autem pulchritudinis fuit tantæ, ut passim à procacioribus fœminis amaretur. sic in Gordianis, ad finem Gordiani senioris: GORDIANUS JUNIOR, Hic Gordiani senis proconsulis Africa fi-

lius. ita etiam in libello triginta Tyrannorum Trebellii Pollionis: Cyriades, Hic patrem Cyriadem fugiens. POSTUMVS, Hic vir in bello fortissimus. & sic in ceteris.

GRUTERUS.

² Maximinus junior, de cujus genere &c.] Pal. hujus vitam continuat cum vita patris: neque erant divellendæ, si sequi liberet præscriptum auctoris. Idem Pal. solum habet, hujus genere superius dictum est. ipse autem pulchritudinis fuit tantæ, &c.

³ Ut passim amatus sit à procacioribus fœminis.] Inde legimus apud Mamertinum Panegyrico ad Julianum c. 5. Nobilem Etruriæ adolescentem ferunt, cum propter eximiam formæ dignitatem multarum in se fœminarum amores exercitaret, faciem suam ad obliterandam pulchritudinem vulneribus sauciassè. Et de filio
Cie-